

Ponedjeljak, 3. februar 2003.
Svedok Čarls Kiruđa (Charles Kirudja)
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.02 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Grum (Groome).

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC GRUM

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Samo da podsetim Pretresno veće, na grafoskopu je dokazni predmet broj 378, tabulator 5, to je kraći rezime nekih delova svedočenja gospodina Kiruđe (Charles Kirudja). Gospodine Kiruđa, kada smo zaključili vaš iskaz prošle nedelje, opisivali ste incident u kome je veliki broj ljudi bio zatvoren na fudbalskom stadionu u Bosanskom Novom, i to je bilo 6. juna 1992. godine. Pre nego što nastavimo, da li ima nekih detalja koje biste dodali u vezi tog incidenta?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Trenutno ne mogu da se setim nijednog.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada, molim da se svedoku pokaže dokazni premet Tužilaštva broj 378, tabulator 5. Gospodine Kiruđa, kao i kod drugih dokaza, zamolio bih vas da ga pogledate. I molio bih da se druga strana ovog dokumenta stavi na grafoskop. Molim vas, gospodine Kiruđa, prepoznajete li dokazni predmet broj 378, tabulator 7?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je memorandum koji sam ja napisao.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koji je datum na ovom memorandumu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: 3. jul 1992. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je jedna od stvari o kojima ste pisali u ovom memorandumu i incident na fudbalskom stadionu u Bosanskom Novom?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste u nekim memorandumima pre 3. jula navodili ovaj izveštaj?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Zajedno sa izveštajem o izbeglicama koje su prelazile u sektor Sever.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li bi moglo da se kaže, odnosno možete li da nam kažete u vezi izveštaja o incidentu na fudbalskom stadionu u Bosanskom Novom, da li je to bio poverljiv izveštaj ili su i drugi članovi vaše kancelarije ili UN-a (United Nations) uopšte, da li su oni takođe imali pristup tom izveštaju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kao šta ste primetili, ovaj memorandum je obeležen sa "ograničen pristup" u gornjem desnom uglu. Takođe, ako pogledate na kraj memoranduma, tu je takođe napisano kome je upućen. "Ograničen pristup", znači da je ograničen na onog kome je poslat.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se svedoku da poslednja strana ovog dokaza. Ne morate da je stavljate na grafoskop, slobodno ostavite prethodnu stranu. Gospodine Kiruđa, možete li da nam kažete kome je poslat ovaj memorandum?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kao šta se vidi, adresiran je na, odnosno poslat je gospođi Jolandi Uger (Yolanda Auger) koja je bila zamenik direktora za civilna pitanja, a takođe je poslat i gospodinu Magnusonu (Mik Magnusson) u Zagreb.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, gospodine Kiruđa, prva strana memoranduma je na grafoskopu. Zamolio bih vas da nam pročitate treći paragraf, paragraf koji počinje sa "Verujemo".

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Verujemo da zatvorenici sa fudbalskog terena predstavljaju samo vrh ledenog brega u vezi usklađenih koraka koje su preduzele srpske lokalne vlasti u BiH u nastojanjima da stvore Srpsku Republiku BiH, bez Muslimana. Tokom tog procesa gradonačelnici, milicija i TO Bosanskog Novog su saradivale sa vlastima i snagama, ne samo u oblasti pod zaštitom Ujedinjenih nacija, odnosno u Dvoru i Kostajnici, već i u Bosanskoj Dubici, Banja Luci, Prijedoru, Sanskom Mostu i Ključu. Čini se da su Srbi angažovani u odlučnom procesu nasilnog razoružavanja Muslimana, tamo gde su okruženi i očigledno u manjini, kao što je to u Bosanskom Novom, ili se radi

o potpunom opkoljavanju njihovih gradova, kao što je slučaj sa Bihaćem. Izgleda da se fudbalski stadion koristi kao prostor gde se grupe Muslimana drže dok se njihove kuće pretražuju, a potom se muškarci odvajaju i odvođe u koncentracione logore". Kraj citata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da nastavite na kraju strane gde se pominje nekoliko mesta za koje se sumnja da su koncentracioni logori.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nastavljam i citiram: "Predstavnici UNHCR-a (United Nations High Commissioner for Refugees) i kancelarije za civilna pitanja su sastavili izveštaj od izjava Muslimana koji su od skoro pod zaštitom UNPROFOR-a (United Nations Protection Force) u Dvoru i Kostajnici. U izveštaju se navodi da su koncentracioni kampovi, odnosno logori na sledećim lokacijama – Keraterm: lociran na železničkoj stanici u Prijedoru na putu za Banja Luku. Veruje se da se tu nalazi između 100 i 200 Muslimana pod ekstremno lošim uslovima. Trnopolje: takođe stacioniran na železničkoj stanici na putu za Banja Luku. Izbeglički kamp za žene, decu i starije ljude." Da li da čitam i drugu stranu?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, molim vas.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Omarska: stacioniran u čisto srpskom selu. To je navodno logor za Muslimane i predstavnike lokalnih muslimanskih vlasti iz perioda pre nego što su Srbi preuzeli kontrolu, posebno u Prijedoru. Manjača: izvan Banja Luke. Veliki kamp u kojem se navodno drže i hrvatski vojnici koji su zarobljeni u borbama oko Kostajnice."

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Zamolio bih vas da završite sa narednom rečenicom i tu ćemo se zaustaviti.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Tretman Muslimana i ostalih manjina u ovim kampovima je, sudeći prema izveštajima, surov i uključuje redovna prebijanja, uskraćivanje hrane i vode, loše uslove smeštaja i tako dalje."

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, želeo bih da vam postavim nekoliko pitanja vezanih za ovaj memorandum. U prvom paragrafu koristite reč "milicija". Možete li da nam je definišete?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Milicija" je termin koji sam naučio da povezujem sa regularnom policijom u kamuflažnim uniformama, koje su bile različite od uniformi regularnih borbenih jedinica. Policija je nosila plavo, plave kamuflažne uniforme i zvala se i zvanično "milicija".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je ta milicija postojala i nakon demobilizacije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, posebno u zaštićenim zonama, UNPA (United Nations Protected Area) zonama. Nakon demobilizacije, milicija je obukla maskirne uniforme i oni su se potpuno stopili, bilo je teško razlikovati jedne od drugih.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pomenuli ste nekoliko lokacija, Dvor i Kostajnicu. Gde se one nalaze?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Dvor i Kostajnica su u to vreme bili deo UNPA zone, a sada se nalaze u okviru Hrvatske.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A Bosanski Novi, Bosanska Dubica, Banja Luka, Prijedor, Sanski Most i Ključ, gde su se oni nalazili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Oni su bili odmah preko granice, to je sada u Bosni i Hercegovini.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko opišete koje vrste izvora ste koristili da bi napravili ovaj izveštaj? Molim poslužitelja da stavi dokazni predmet na grafoskop, sa ovim smo završili. Dakle, tabulator 5.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Samo trenutak. Ovaj memorandum o kojem smo upravo govorili ima paragrafe koji upućuju na veći broj prethodnih memoranduma koji govore o istoj temi. Koliko sam shvatio, vaše pitanje se odnosi na izvore informacija za slične izveštaje. To je rezultat informacija koje su se dobile od ljudi koji su dolazili. Na primer, kada je reč o ovom memorandumu, jedna reka izbeglica je došla u naš sektor i tražila zaštitu i dok smo im pružali tu zaštitu, razgovarali smo sa njima, zašto i odakle su dolazili i šta ih je navelo da beže. Tako je ovaj konkretni memorandum napravljen nakon niza, ne sećam se tačnog broja izbeglica koje su celu noć dolazile u "sektor Sever". Bilo ih je mnogo, ne sećam se tačno koliko i moji ljudi i civilna policija su razgovarali sa njima i onda smo to kombinovali sa rezimeom onoga što smo pročitali da bismo znali odakle su pobegli i zašto.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li možete da procenite, da li možete da nam date približan broj tih primarnih izvora, odnosno izbeglica koji su načinili te izveštaje koji su bili deo konačnog izveštaja o tom događaju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da pojasnim, nisu izbeglice pravile izveštaj. Naši ljudi su razgovarali sa izbeglicama, dobijali su informacije od njih i onda su to unosili u naše izveštaje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li mi sad govorimo o desetak ljudi, o desetinama ljudi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li nam dati neku procenu koliko je ljudi uzeto u obzir kada je pravljen ovaj izveštaj?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pa ne bi me iznenadilo ako bi bilo reči o skoro stotinu ljudi. Nisam sasvim siguran kad je reč o preciznom broju, kao što sam rekao, ali znam da smo gotovo celu noć i ceo dan razgovarali sa tim ljudima.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada ću da zamolim da se jedan drugi dokazni predmet stavi na ovaj grafoskop. To je dokazni predmet 378, tabulator 8. I dok se to radi, gospodine Kiruđa, mogu li da vas pitam da li ste 6. jula 1992. godine dobili neko pismo? Molim da se srpska verzija stavi na grafoskop, a engleska da svedoku.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, prepoznajem pismo. Da, dobio sam ga.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se zumira tako da možemo da vidimo celo pismo, možete da ga pomerite po stranama. Tako, hvala. Od koga je ovo pismo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je od Radomira Pašića, gradonačelnika Bosanskog Novog.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je on potpisao ovo pismo kao gradonačelnik Bosanskog Novog?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kojom titulom je potpisao ovo pismo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kao predsednik Kriznog štaba.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam opišete okolnosti pod kojima ste primili ovo pismo i da nam kažete nešto o njegovom sadržaju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je došao u moju kancelariju, ovo je pismo možda primljeno prilikom drugog ili trećeg sastanka u našoj kancelariji kada je on pokušavao da nas ubedi, a posebno mene, zašto treba da se složimo sa predlogom da se 5.000 izbeglica prebaci kroz "sektor Sever".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas pogledajte faksimil dokumenta koji se nalazi na grafoskopu. Da li prepoznajete potpis i pečat koji se nalazi na njemu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je potpis i pečat, i pošto je ovo prvi put da ovo vidim, ne bih znao nešto više o tome, ali izgleda zvanično.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se u ovom pismu kaže da veliki broj ljudi želi da napusti Bosanski Novi i da li se tvrdi da su oni dobili neophodne papire koji im omogućavaju da odu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tražim taj konkretni pasus u kome se tako nešto kaže. Izvinite, ali ne vidim tu formulaciju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li svojim rečima da nam rezimirate sadržaj ovog pisma?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Sadržaj ovog pisma je u stvari ono šta su nam rekli i usmeno, šta mi je on već usmeno rekao. Dakle, to je suština onoga šta je objašnjavao kada je razgovarao sa nama. I to ima veze sa tim zašto je on smatrao da ti ljudi odlaze dobrovoljno iz Bosanskog Novog kao i sa statusom sporazuma koji je postignut sa njima tako da bi mogli da odu dobrovoljno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li on identifikuje autobuske kompanije sa kojima je dogovoren ovaj transport, transport za ove ljude?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je on takođe rekao kakvi su aranžmani napravljeni za pratnju tih autobusa u kojima bi se nalazile te navodno dobrovoljne izbeglice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I sa kim su napravljeni ti aranžmani?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Sa kompanijom "Kozara prevoz", "Auto prevoz Dvor", privatnim vozilima i takođe drugim prevoznim sredstvima.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A ko je trebao da prati te autobuse?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Eskorti su trebali da budu iz Republike Srpske Krajine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se pominje Ministarstvo unutrašnjih poslova? Skrećem vam pažnju na treći pasus pre kraja.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je interni, to je u stvari odeljenje unutrašnjih poslova radnika Srpske Krajine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala vam, završio sam sa ovim dokaznim predmetom. Molim da rezime sa tabulatora 5, ponovo stavite na grafoskop. Gospodine Kiruđa, da li su 10. jula zamenik gradonačelnika Bosanskog Novog i gradonačelnik Dvora ponovo tražili da 5.000 Muslimana napusti to područje, da im se dozvoli da odu iz tog kraja dobrovoljno?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, mislim da je to tačno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste 18. jula od svog nadređenog dobili direktivu u vezi vaših opservacija o onome šta se dešava u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je bila direktiva od mojih nadređenih u Zagrebu, mojih pretpostavljenih u Zagrebu, da se ne uključujem u ono šta se dešava u Bosni.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I kako ste vi reagovali na tu direktivu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam bio razočaran, iako ta direktiva nije bila neočekivana. Ja sam se ipak razočarao zbog nje, zato što je to bio jedan birokratski pristup onome šta smo govorili, da mi ustvari prihvatamo, da primamo izbeglice. To jest, mi smo bili odgovorni za ljude koji su bili u jako teškom stanju, ne samo u Bosni i Hercegovini nego i tamo gde smo mi se nalazili, gde je naša misija legalno bila locirana. Međutim, moj štab je smatrao da je to "mešanje u ono što se dešava u Bosni i Hercegovini". Mene je to jako razočaralo i ja sam njima jasno dao do znanja da mi ne prekoračujemo svoja ovlašćenja već da pomažemo ljudima kojima je to jako potrebno i koji su dolazili kod nas zato što je na našoj lokaciji bila istaknuta zastava Ujedinjenih nacija. I kao rezultat toga, ja sam pozvao svoje osoblje i rekao im da mi nećemo prestati da izveštavamo o stanju ovih ljudi i da odgovaramo na njihove potrebe kada oni dođu kod nas. Mi smo dužni da svom štabu, a i šire, kažemo da ti ljudi dolaze kod nas, i to pod kakvim uslovima i pod kakvim okolnostima.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li ste vi i dalje nastavili da izveštavate o onome šta se dešavalo u Bosni i šta je imalo uticaja na vaš rad u "sektoru Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim sada da vam skrenem pažnju na 21. juli. Da li se Vlada Hrvatske složila da prihvati 4.000 izbeglica iz Bosanskog Novog?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je tačno, ali moram da dodam da su se oni složili posle jednog dugog perioda otpora toj ideji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da opišete šta se desilo nakon što je hrvatska Vlada pristala da omogući da ti ljudi uđu u samu Hrvatsku?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U tom trenutku sve šta je ostalo je bilo da se vidi da te 4.000 ljudi kojima je bilo odobreno da uđu budu ispravno tretirani, da se prema njima ophode kako treba i da im se pruži sva podrška koja im je potrebna da bi bezbedno napustili sektor i ušli u onaj deo Hrvatske sa kojim se sektor graničio, znači da pređu na teritoriju pod zvaničnom kontrolom Hrvatske. To je u stvari bio Karlovac.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li su tih 4.000 ljudi napustili Bosanski Novi i prošli kroz "sektor Sever" u Hrvatsku?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, nije bilo u pitanju 4.000, na kraju je ispalo da je tu u stvari bilo više od 9.000 ljudi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A kakav je bio vaš stav u vezi budućih sličnih evakuacija koje su bile u vezi sa onim za šta ste verovali da je etničko čišćenje? Da li ste podržavali tu ideju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne. Zapravo, čim je ovo, ovaj problem je bio jasno shvaćen i od strane mog štaba, kao i od UNHCR-a i od Međunarodnog komiteta crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross). I nakon tog tranzita od 9.000 ljudi, mi smo onda hteli da im jasno stavimo do znanja da je to tek početak. Ukoliko se to dozvoli i omogući, doći će do čitave navale ljudi. Prema tome, mi smo stalno pokušavali da im ukažemo na ono šta mi znamo i drago mi je što mogu da kažem da su oni, kad kažem oni, mislim na Crveni krst i UNHCR, da su promenili svoj stav, približili se našem stavu i shvatili da je to nešto u čemu mi ne možemo da učestvujemo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, molim vas da sada pogledate dokazni predmet 378, tabulator 9. Molim da se dokument stavi na grafoskop, a vi pogledajte stranu broj 2. Postaviću vam nekoliko pitanja u vezi tog izveštaja. Molim vas da samo pogledate predmet, da pogledate datum i da pogledate ime osobe koja je napravila ovaj memorandum. Da li prepoznajete ko je u pitanju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kažite nam o čemu se radi u ovom memorandumu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je memorandum koji je pripremio jedan od mojih pomoćnika, to je gospodin Paolo Rafone (Paolo Raffone), službenik za civilne poslove koji je bio meni podređen. Takođe, memorandum je izdat pod mojim potpisom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I vaš potpis se pojavljuje na tom memorandumu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada hoću da vam skrenem pažnju na prvi pasus na drugoj strani. Molim vas da to pročitate Pretresnom veću.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U pasusu stoji sledeće: "Kalkulisana strategija da se taj prostor očisti od Muslimana čini se da je intenzivirana početkom maja 1992. godine. Spaljivanje kuća, deportacija, pogubljenja po kratkom postupku, pucnjava po kućama i tako dalje, sastavni su deo sadašnje situacije u gradovima i selima uz severnu granicu Bosne i Hercegovine, a to su Bosanski Novi, Bosanska Kostajnica i Bosanska Dubica. Saznaje se da milicija ne interveniše. Neki gradonačelnici i ostali Srbi koji rade u drugim opštinama navodno pomažu Muslimanima da bezbedno napuste svoje domove. U Bosanskom Novom vojna policija navodno ima sedište u hotelu "Una". Postoje izveštaji o brutalnim mučenjima u tom hotelu". Kraj citata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I ponovo, da li možete da nam navedete izvor informacija koji se nalaze u ovom izveštaju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Izvor je isti, znači ljudi koji su došli u sektor i sa kojima se obavio razgovor pre nego što im je omogućen siguran tranzit.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Završio sam sa ovim dokumentom. Molim da se sada tabulator 5 stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, želim da vam

skrenem pažnju na neke druge oblasti, različite od Bosanskog Novog, i hteo bih da vam postavim neka konkretna pitanja o tome. Oblasti o kojima sada želim da razgovaramo su Prijedor, Bosanski Novi, Ključ, Dubica, Sanski Most i Banja Luka. Da li je 1. juna gospodin Kuprešanin, gradonačelnik Banja Luke napravio izveštaj ili razgovarao sa vašom kancelarijom u vezi situacije sa Muslimana u tim opštinama?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je bio telefonski poziv koji je primio gospodin Rafone.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li to da opišete?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodin Rafone je obavio taj razgovor i zabeležio je sve ono što mu je gradonačelnik Banja Luke rekao. Gradonačelnik Banja Luke je u suštini rekao nešto u smislu da je već bilo 15.000 izbeglica koji su napuštali taj kraj i te gradove koje ste vi spomenuli, to jest Bosanski Novi, Sanski Most, Prijedor, Ključ i Bosansku Dubicu i da će biti još 15.000 koji će da idu posle njih. I on je molio da Ujedinjene nacije, UNHCR, pomognu tim ljudima zato što je tim ljudima bila potrebna njihova pomoć. To je bila suština njegovog poziva.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li znate koje nacionalnosti je gospodin Kuprešanin?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, ne znam.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada želim da vam skrenem pažnju na neke druge opštine, Veliku Kladušu i Bosansku Krupu. Da li se oni takođe nalaze u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Bosanska Kladuša i Bosanska Dubica, da li na njih mislite?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ne, Bosanska Krupa.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vas je 13. juna pomoćnik gradonačelnika Dvora, Srbini, obavestio o tome da u hrvatskom gradu Dvor ima izbeglica?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kog dana?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: 13. juna 1992. godine.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to se vidi u mojim beleškama.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim da u svojoj belešci okrenete stranu na sledeći datum, to je 12. avgust 1992. godine. Moje pitanje je sledeće, pošto je prva grupa od 9.000 izbeglica izašla iz Bosanskog Novog, da li je bilo novih pokušaja da se kroz "sektor Sever" premesti još izbeglica?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: 12. avgust?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, tako je.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, potvrđujući našu najveću bojazan da se neće sve to završiti na tih 9.000 izbeglica. Naš sastanak od tog datuma je ustvari podvukao tu našu bojazan u tom smislu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vas je srpski gradonačelnik tog dana upozorio na nešto?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, on je rekao da oni traže da se pomogne još većem broju izbeglica, isto kao i za onih 9.000, u tom istom smislu da im se pomogne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je rekao šta će se desiti ukoliko on bude ostavljen da sam rešava to pitanje? Želim da vam skrenem pažnju na, tokom pripreme vašeg svedočenja, ja sam vas zamolio da zelenim obeležite deo koji se odnosi na ovo moje pitanje.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Da. To je bilo nekakvo upozorenje nama, ako ne uradimo ono šta je on hteo da uradimo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li možete da citirate šta je on rekao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam napisao sledeće, citiram: "Ako se ne ispoštuje srpska strana, može da dođe do masovnih smrti na obe strane. Ako se nama ostavi da sami rešimo to pitanje, mi sami ćemo to pitanje da rešimo jako brzo. Na primer, ima 7.000 srpskih izbeglica iz Hrvatske u Bosanskom Novom. Svet nije osudio njihovu sudbinu". Kraj citata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U poslednjem delu tog citata on misli na Srbe iz Hrvatske koji su zbog događaja tamo postali izbeglice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: I u Bosanskom Novom, da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Krajem juna 1992. godine, da li ste takođe primili izveštaje o progonu i maltretiranju Hrvata od strane srpskih vlasti i naoružanih lica unutar "sektora Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, bilo je takvih izveštaja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gde konkretno?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislim da je bila grupa od pet, mislim da je bilo pet Hrvata koji su prisilno iseljeni iz svojih kuća. To je bilo negde južno od Korenice i zadiralo je u "sektor Sever". Mi smo njih onda smestili u jedan hotel u Slunju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste 21. jula 1992. godine prijavili vašim pretpostavljenima prisustvo 10.000 nesrpskih izbeglica iz Bihaća u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, mi smo spomenuli da do nas stižu takvi izveštaji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li su bosanski Srbi 12. avgusta 1992. godine tražili da Ujedinjene nacije evakušu 500 nesrpskih izbeglica iz Bosanske Kostajnice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je spomenuto, taj broj je pominjan na onom sastanku o kojem sam govorio, koji je održan u Bosanskom Novom. Dat nam je spisak mogućih izbeglica u određenim mestima i to je bilo jedno od mesta. I dat nam je broj od 500 kao broj potencijalnih izbeglica iz tog mesta.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Do druge nedelje avgusta, da li ste procenili koliko je nesrpskih izbeglica htelo da napusti Bosnu kroz "sektor Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Kada su tražili da se sledeći, drugi kontigent izbeglica evakuše iz "sektora Sever", pominjala se broj od 5.000 ljudi. Na kraju tog perioda o kojem govorimo, taj broj je narastao na 28.000 izbeglica.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Do tada, sva komunikacija koje ste imali u vezi sa evakuacijom tih ljudi je uvek tekla preko srpskih gradonačelnika ili srpskih zvaničnika. Da li je to tačno?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Na kraju tog procesa, to je počelo sa srpskim zvaničnicima, ali morali smo odmah da uključimo i hrvatsku stranu, zato što će oni prolaziti kroz naš sektor na hrvatsku stranu koja će da ih dočekuje. Tako da smo na početku procesa razgovarali sa Srbima, a na kraju procesa i sa Hrvatima, išli smo od jedne do druge grupe.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ono šta vas sada pitam u vezi sastanaka, telefonskih razgovora i pisama je da li je to bilo sve od Srba? Da li ste ikada imali sastanak na kojem su učestvovali i Muslimani, pre avgusta?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, na jednom sastanku sa gospodinom Pašićem i njegovom grupom, na sastanku koji su oni tražili, on je u svom timu doveo i dva Muslimana da nam pričaju o samoj prirodi te stvari. Osim toga niko drugi nije učestvovao.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je taj sastanak održan 19. avgusta 1992. godine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Znači pre 19. avgusta, ni jedan Musliman nije došao u vašu kancelariju i tražio da se dobrovoljno išeli?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, a ni tada. Oni su dolazili u pratnji srpske grupe.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A pre tog sastanka, vi procenjujete da je najmanje 28.000 ljudi, da su postali izbeglice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, 28.000 je bio procenjen broj u pokušaju da se proceni broj, nakon što je otišla ta prva grupa od 9.000 osoba.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada želim da vas pitam o tom sastanku. Možete li da nam kažete nešto malo detaljnije ko je prisustvovao tom sastanku 19. avgusta?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: 19. avgusta sam imao sastanak sa gospodinom Vladu Vrkeša, koji je bio predsednik SDS-a u Sanskom Mostu. Gospodin Majkić je bio tu, Dragan Majkić, koji je bio predstavnik milicije Sanskog Mosta, gospodin Islamčević, Besim Islamčević, on je bio predstavnik Muslimana i Hrvata koji su bili voljni da napuste Sanski Most, njega sam pomenuo kao jednog od dvojice Muslimana, gospodin Esad Asanović, koji je bio predstavnik muslimanskih izbeglica iz Bosanske Krupe, sada u Sanskom Mostu. Ja sam naravno takođe imao i predstavnike UNHCR-a u svojoj kancelariji tokom tog sastanka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tokom tog sastanka, da li se od vas tražilo da pomognete pri evakuaciji određenog broja nesrba iz određenih opština?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da nam kažete opštinu i broj ljudi za koje je od vas traženo da ih evakuišete.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Brojevi su pominjani u dva navrata. Prvo sam dobio ukupan broj osoba. Iz Sanskog Mosta su očekivali da ode 11.000 ljudi. Što se tiče Bosanske Krupe, bilo je 600 prijavljenih, a u Prijedoru ih je bilo 8.000.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li su vam na tom sastanku takođe nešto dali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, na moje iznenađenje, dobio sam kompjuterski spisak, odštampan na starinskom printeru kompjuterskom, kada se papir savija, strana na stranu. I to je bio papir, gomila papira veličine ove knjige, i tu su se nalazili spiskovi imena ljudi o kojima se radi, sa svim njihovim podacima. Ja nemam kopiju tog izveštaja, pa sada samo govorim na osnovu sećanja. Bilo je jako lepo to sve odštampano i tu su bili podaci, ne samo imena, nego i drugi podaci. Kada su oni otišli, pregledali smo ta imena, bilo ih je negde oko, više od 7.700 imena.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I vama je to predstavljeno kao da su to ljudi za koje su oni želeli da im vi pomognete da napuste Bosnu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I kakva je bila vaša reakcija kada ste dobili taj spisak?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bili smo šokirani. Mi smo već prošli kroz sve to, već smo im rekli da ne verujemo u tvrdnju da ljudi žele dobrovoljno da napuste svoje domove, ali oni to kao da nisu shvatali. Izgledalo je da su oni sada vrlo pažljivo i detaljno razradili o kome se tačno radi, ko su to ljudi. Moram da kažem da sam se podsetio nečega šta se desilo u Drugom svet-skom ratu, o tome da se ljudi premeštaju i da se to radi detaljno i sa velikom pažnjom. To je jedan od razloga zašto sam svom osoblju rekao da ne mogu, a da ne ispričam tu priču, bez obzira na direktivu koju sam dobio od svog štaba da ne učestvujem u tome. Mi sada govorimo o mojoj kancelariji u UNPA, a ne u Bosni.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste stekli neki utisak u vezi sa nivoom organizacije Srba, i na hrvatskoj strani granice i na bosanskoj strani granice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Utisak?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, utisak. Kada vam je prezentovan taj spisak, da li ste shvatili kakav je nivo, stepen organizacije, da li ste stekli neku predstavu u vezi sa organizacijom, odnosno organizovanšću srpskih vođa na hrvatskoj strani i srpskih vođa na bosanskoj strani?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Zapravo, to mi je dalo pomešano shvatanje sukoba. Da bi se to shvatilo, morate da znate da, iako smo mi njima precizno rekli da to nije u redu, to šta se radi, činilo se da su oni sa izvesnom naivnošću, žao mi je što moram da upotrebim taj izraz, krenuli u toliku pripremu. Izgledalo je da oni nisu uopšte shvatili o čemu je reč. To nije izgledalo kao da su neiskreni, nepošteni, pre se činilo kao da je reč o naivnosti, kao da nisu ni pokušali da to shvate, izgledalo je kao da su zbunjeni, sa jedne strane. Sa druge strane, činilo se da su oni vrlo odlučni da to sprovedu i da sve to pripreme, videlo se da u svemu tome ima insistiranja da se postigne sporazum, da se to sve uradi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Nastavimo kroz septembar 1992. godine. Da li su bosanske izbeglice stalno dolazile i prolazile kroz "sektor Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pre nego što završimo ovaj deo vašeg svedočenja, moram da vam postavim pitanje u vezi sa pismom koje ste dobili od gradonačelnika Bosanskog Novog, gospodina Pašića. Molim da vam se ponovo pokaže taj dokazni predmet ukoliko je potrebno. Da li je on ovo pismo potpisao kao gradonačelnik Bosanskog Novog?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se sećate kako se potpisao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je to potpisao kao predsednik Kriznog štaba, mislim da je on to bio.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste nekada pre čuli tu titulu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se sada pokaže dokazni predmet 378, tabulator 10, i da se stavi na grafoskop. Ispravka za Pretresno veće, ovo su ustvari strane 26 i 27 iz dokaznog predmeta Tužilaštva 336, to je atlas. Dakle, ovo su kopije tih strana, a u rezimeu piše da su to strane 20 i 21. To nije

tačno, to su strane 26 i 27. Gospodine Kiruđa, da li prepoznajete ovo šta je prikazano na ovoj karti?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim tehničku kabinu da malo zumira kartu kako bi mogli da vidimo i dve opštine koje se nalaze na vrhu. Malo više. Hvala vam. U redu. Gospodine Kiruđa, recite nam da li ste vi uneli oznake na ovoj karti?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Jesam.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da nam objasnite ove oznake. Recite nam ukratko šta svaka od njih znači?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Skrećem vašu pažnju da je ovo ovde ustvari međunarodna granica Bosne. Dakle, to je međunarodno priznata granica. Kao što vidite, celo ovo područje koje je označeno se nalazi unutar Bosne i Hercegovine. Mi smo delovali sa druge strane granice, a ova reka ljudi je išla na gore u sektor, kroz ovo područje ovde.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, da li je ispravno da se kaže da je Dvor jedina hrvatska opština koju ste zaokružili na ovoj karti?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, upravo tako.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li, molim vas, počevši od leve strane karte, možete li da nam kažete koje su lokacije u pitanju i šta znače vaše oznake?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je grad Bihać. Mi smo označili oko 10.000, procenu od oko 10.000 izbeglica iz ovog područja koji su prolazili kroz Bihać. Zatim je Bosanska Krupa, procena od 600 ljudi je nešto šta sam ja dobio u svojoj kancelariji na tom sastanku o kojem smo upravo govorili, od 19. avgusta. U Sanskom Mostu bila je procena od 11.000, i ponovo je to procena sa tog sastanka u mojoj kancelariji. Neki su trebali da dođu iz Ključa, ali se ne sećam da li je data konkretna procena ili broj u vezi sa tim gradom. Onda ide Banja Luka, odatle sam dobio, moj asistent je dobio taj telefonski poziv koji sam pominjao, gradonačelnik je tražio saradnju i rekao da je 15.000 već otišlo, a da će posle toga da ode možda još 15.000. Ovo je Prijedor, gde je broj od 8.000 nešto šta je takođe izneseno u mojoj kancelariji kao potencijalni broj ljudi koji će doći iz tog grada. I sada je ovo Bosanska Kostajnica, ponovo to je pogranični grad, na granici prema Hrvatskoj. Mi smo bili prisutni sa druge strane i tu je data procena od 500 ljudi. Zatim tu

je još jedan grad na granici, Bosanska Dubica, tu smo takođe obavješteni da će da dođu izbeglice i odatle. Ja sam zaokružio još jednu malu stvar, u memorandumu koji sam čitao pre par trenutaka pomenuo sam izvestan broj mesta za koja nam je takođe rečeno da i u njima ima izbeglica. Omarska je bila jedno od tih mesta i to je ustvari mesto koje sam takođe zaokružio.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala. Završio sam sa ovim dokaznim predmetom. Gospodine Kiruđa, da se sada udaljimo od evakuacija koje su bile vezane za etničko čišćenje i da se vratimo na temu gradonačelnika Vrginmosta, gospodina Obradovića. Pomenuli ste nam ga ranije u svom svedočenju. Možete li da nam kažete šta se desilo gospodinu Obradoviću?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Sećam se da je bila subota ujutru, negde oko 9.00. Gospodin Obradović je ubijen negde na putu između Vrginmosta i Topuskog, u šumskom području. Tu je postavljena zaseda, tu je sačekan i odatle je na njega pucano nekoliko puta.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi tog dana otišli na mesto pucnjave?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, možda sat nakon toga smo otišli tamo. To je bilo vrlo blizu mesta gde smo mi bili stacionirani.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi lično pokušali da ga evakuišete helikopterom do neke veće bolnice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam otišao sa mesta zločina. On nije umro na mestu zločina. Evakuisan je u lokalnu bolnicu i oni su pokušali da ga spasu, tražili su da omogućimo trenutnu evakuaciju da bismo mogli da ga spasimo po svaku cenu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete šta se dogodilo u vezi sa tom evakuacijom?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Naravno, rekli smo im da bi nama bilo lakše da ga evakuišemo, ali sobzirom da smo mi bili u Topuskom, ta evakuacija bi ga odvela u Zagreb, što je bilo nešto malo dalje od mesta gde smo se mi nalazili. Ali oni su to odbili.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I šta se onda desilo sa gospodinom Obradovićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Insistirano je da evakuacija bude u Beograd, šta je bilo prilično daleko odatle. Oni su odbili da se on evakuiše u

Zagreb. I pre nego što smo mogli da se postignemo neki dogovor oko toga, negde oko 14.00 gospodin Obradović je, na žalost, umro.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je obavljena istraga u vezi sa okolnostima smrti gospodina gradonačelnika Obradovića?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Odmah posle toga, dok je on još bio u bolnici i dok smo pokušavali da mu spasimo život, podignute su mnoge blokade na putevima. To je bila operativna zona Kordunskog korpusa, tu su bile vojne jedinice korpusa, Čedo Bulat i policija, Đuro Škaljac, svi su otišli u to područje, svi su se trudili da uhvate ono šta su nazivali ubačenim hrvatskim snagama. Odmah mi je bilo rečeno da su ubačene hrvatske snage svuda unaokolo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi verovali da su gospodina Obradovića ubile ubačene hrvatske snage?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne. Ja sam imao mnogo razloga da odbacim tu tvrdnju o ubačenim hrvatskim snagama. Nije da njih nije bilo, u prošlosti smo imali razloga da sumnjamo da ih ima, ali ne i ovom prilikom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Zašto?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovom prilikom je bilo mnogo čudnih stvari koje su se desile. Ja sam pomenuo da sam bio u bolnici i da su tamo bili samo jedan ili dva zvaničnika, i da je najviši zvaničnik u bolnici bio Mile Paspalj. On je došao noseći pištolj, po prvi put. Dok smo razgovarali, bilo je jasno da su oni mnogo više zabrinuti zbog nečega šta se desilo među njima, a da to nije zbog nečega spolja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta vi mislite, ko je odgovoran za ubistvo gospodina Obradovića?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nisam bio siguran niti sam ikada bio u prilici da to saznam. Imao sam dosta dobre izvore, ljude koji su me save-tovali i oni su mi dali naznake, ako ne i detalje, posebno u vezi nečega tako značajnog, ali oni su svi bili blokirani. U ovom slučaju, svi ti tragovi nisu nigde vodili. Niko se čak nije ni usuđivao da mi priča o tome. Drugo, ako su oni stvarno verovali da je reč o ljudima ubačenim iz Hrvatske, onda to ne bi bio kraj toga, oni bi to jasno rekli hrvatskoj strani. Tako da se priča o ubačenim snagama iz Hrvatske pojavila jedan dan i nestala odmah posle

toga. Sve u svemu, bilo je jasno da se među samim Srbima u tom području širi strah u vezi sa tom smrću.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da opišete Pretresnom veću kakav je bio politički stav gospodina Obradovića?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodin Obradović je bio miran čovek, i ja to naglašavam, u poređenju sa drugim gradonačelnicima koji su držali mnogo političkih govora o životu jednog naroda u jednoj zemlji. On je bio vrlo tih čovek. On je takođe interpretirao Vensov plan (Vance Plan) upravo onako kako je trebalo, onako kakva je i bila ideja i namera plana. Tako da je on zaista prihvatao da su gradonačelnik i načelnik policije jedine priznate vlasti i upravo je tako i delovao. Ukratko, on je pokazivao određenu nezavisnost, mirnu, tihu nezavisnost u vezi sa obavljanjem svog posla, i obavljao je svoj posao na takav način.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da opišete kakav je uticaj njegova smrt imala na druge srpske političke lidere u tom području?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pa delovala je zastrašujuće, to je bilo očigledno. Ubrzo posle toga, nekoliko njih je podnelo ostavke i izabrani su novi gradonačelnici. Posebno u Dvoru, zatim i u Vojniću je postavljen novi gradonačelnik. I nezavisno od straha, došlo je i do promena i u osoblju, u personalu koji je radio u kancelarijama kod gradonačelnika.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, oni su smenjeni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, posebno u ta dva mesta, Dvoru i Vojniću.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Vi ste prošle nedelje opisali da je najviši nivo lokalne vlasti, ne računamo potpisnike Vensovog plana, najviši nivo lokalne vlasti je bio na opštinskom nivou?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. To je ono šta je priznavao Vensov plan.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, ono šta je priznavao Vensov plan. Da li je njegovo ubistvo uticalo na ulogu koju je Knin imao u vezi sa delovanjem lokalnih vlasti na opštinskom nivou?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Podvlačim da je uloga Knina bila naglašena nedugo pošto smo stigli, dakle još u aprilu ili maju. On je ubijen, zaboravio sam datum, ali to je bilo prilično kasnije. Uloga Knina je sada postala

još značajnija i izraženija, i gradonačelnici i načelnici policije su sada u potpunosti slušali Knin.

SUDIJA MEJ: Pre nego što pređemo na to, možete li da nam kažete otprilike kada je ubijen gradonačelnik Vrgin-Mosta, imate li neku predstavu?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li možete da nam kažete otprilike kada je to bilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne mogu sada da se setim. Znam da je bila subota ujutro.

SUDIJA MEJ: Nema sumnje, možemo kasnije da nađemo taj datum.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ja ću vas zamoliti da tokom pauze pogledate vaše beleške i proverite kada se to desilo. Da li ste u aprilu 1993. godine bili upoznati sa upadima Vojske Srpske Republike Krajine iz Hrvatske u Bosnu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U aprilu?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U aprilu 1993. godine.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislite na upade u Bosnu?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam opišete gde su u Bosnu otišle te trupe?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Preko te međunarodne granice koju sam ranije pominjao, ta se granica razvlači između Velike Kladuše i Bihaća. Na tom delu granice, na tom konkretnom delu granice je bilo nemira i mi smo imali vojne posmatrače sa obe strane, i u Velikoj Kladuši i u Bihaću. Srbi su napravili prepad na to područje iz Velike Kladuše, nakon tri sata artiljerijske vatre.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada želim da vam postavim pitanje o gospodinu Fikretu Abdiću. Da li znate ko je on i da li ste imali priliku da ga sretnete?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Poznavao sam gospodina Abdića i dosta često sam se sa njim sretao, veći broj puta. On je bio smešten u Velikoj Kladuši i mi smo imali mnogo vojnih i humanitarnih pitanja koja su se ticala toga.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li ukratko da opišete Pretresnom veću ko je on bio?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Prvo, sa jedne strane, on je bio političar, član Predsedništva u Sarajevu. Kandidovao se i izgubio je izbore, ali nam je nekoliko puta jasno stavljao do znanja da je on ustvari dobio izbore. Drugim rečima, on je bio političar. Sa druge strane, bio je i biznismen. Bio je na čelu najvećeg poljoprivrednog kombinata "Agrokomerc" koji se nalazio u Bihaću.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je on ikada govorio o sporazumu koji je postigao sa gospodinom Miloševićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Dok smo razgovarali o nečemu drugom, o prepadima, prekidima vatre i sličnim stvarima, van tog dnevnog reda on je počeo da nam govori o nečemu što je nazvao "Beogradska deklaracija".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vam je rekao šta je i kada je potpisana ta "Beogradska deklaracija"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislim da je to bilo 22. oktobra.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da otvorite tu stranu u vašim beleškama.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, mi smo se sastali 26. oktobra u Maljevcu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je on vama opisao šta je bila suština tog dogovora koji je on sklopio sa predsednikom Miloševićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Dozvolite mi da napravim uvod za svoj odgovor. Mi smo pokušavali da rešimo granični upad između Srba sa jedne strane i Muslimana sa druge strane i kada je on izvadio "Beogradsku deklaraciju", postojao je razlog zašto je to uradio. On je smatrao da je to formula za rešavanje bilo kakve vrste sukoba između Srba i Muslimana, kao primer zašto smo mi došli da razgovaramo tu o tom konkretnom prekidu vatre. Rekao je: "Nakon Beogradske deklaracije, mi smo stvorili uslove za rešavanje pitanja Bosanske krajine, vojne krajine, i to je ono šta je nas dovelo tu danas. Treba da započnemo ovaj proces sa puno poverenja. U prošlosti je potpisano mnogo dokumenata. Na žalost, ni jedan nije ispunjen. Ja sam spreman da ispoštujem ovu deklaraciju", misleći na "Beogradsku deklaraciju".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je on vama rekao da je "Beogradska deklaracija" u stvari nešto šta je on lično potpisao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moje beleške govore dve stvari. On nam je rekao da deklaracija počinje da važi od tog trenutka, ali takođe želim da kažem da, sećam se da sam video elemente tog sporazuma, ali detalje nisam dobio direktno od gospodina Abdića već od njegovog pomoćnika. Ali gospodin Abdić mi je rekao sledeće, i na osnovu mojih beležaka, ja ću vam reći o čemu se radi: "Uskoro ću biti domaćin jednog sastanka sa gospodinom Karadžićem. Danas sam razgovarao telefonom sa gospodinom Miloševićem i on je obećao da će da stupi u vezu sa Karadžićem zbog ovoga". Opšti okviri ove deklaracije, koliko sam shvatio, takođe su sadržavali jedan sporazum o gospodinu Tuđmanu, tako da on jeste predstavljao širu viziju gospodina Fikreta Abdića. On je nama o tome govorio, to nam je objasnio kao predstavnicima Ujedinjenih nacija i mogu to da rezimiram na sledeći način. Ako on, gospodin Abdić, bude zadužen za sve te stvari, on lako može da okonča te bitke između Muslimana i Hrvata, zato što bi relativno lako bio u stanju da ostvari sporazum sa gospodinom Miloševićem i gospodinom Karadžićem sa srpske strane i gospodinom Tuđmanom sa hrvatske strane, sa tim da on bude predstavnik Muslimana. Da bi to ilustrovao, on je stvorio jednu oblast koja se zvala Autonomna Pokrajina Zapadna Bosna i tu je on u stvari hteo da ilustruje svoju viziju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da bi bili sigurni da smo shvatili to šta ste nam upravo rekli, na tom sastanku sa gospodinom Abdićem, on vam je rekao da postoji sporazum između njega i gospodina Miloševića uz saglasnost gospodina Tuđmana i baš tog dana je gospodin Milošević nazvao gospodina Abdića ...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, on je trebalo da nazove.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I on je trebalo da nazove i da sredi da gospodin Karadžić poseti Bihać, tako da i on takođe može da učestvuje u svemu tome?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da i on da se uključi u taj sporazum.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Rekli ste da ste kasnije saznali detalje tog sporazuma između gospodina Miloševića i gospodina Abdića, da ste to saznali od pomoćnika gospodina Abdića. Da li tu ima još nekih pojedinosti koje nam još niste opisali, a koje možete da nam sada spomenete?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne. Ja sam naveo u stvari okvir tog sporazuma onako kako sam ga ja shvatio.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je posle toga došlo do određene saradnje između pukovnika Bulata i gospodina Abdića?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Bilo je to i pre toga i posle toga, ustvari bilo je velike saradnje između Fikreta Abdića i Čede Bulata na Kordunu, isto kao i sa Tarbukom na strani Banije. Ranije sam spomenuo da je razlog za sastanak bio upad bosanskih Srba u Bosansku Vojnu i da je došlo do velikog razdora zbog toga. Ta saradnja je, ironično, trebala da pomogne Fikretu Abdiću da se bori protiv svojih sopstvenih Muslimana u Bihaću, protiv Petog korpusa sa kojim se zavadio. I on je, ustvari, onda u vezi toga dobijao vojnu pomoć od Čede Bulata, kao i od Tarbuka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Po vašem mišljenju, da li je onda taj sporazum doveo do prekida vatre i borbi koje su se vodile u tom kraju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Radilo se o nečem boljem od prekida vatre. Oni su se dogovorili da se potpuno povuku iz tog kraja u Bosni u koji su ušli Srbi.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Vi ste nam rekli da je to bio sporazum između gospodina Miloševića i gospodina Abdića. Ja želim da vas pitam da li je u stvari bilo ikakvog pomena da je savezna vlada Jugoslavije učestvovala u tom sporazumu ili da li su oni sklopili sporazum sa gospodinom Abdićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja nisam govorio o, očigledno je na osnovu vašeg poslednjeg komentara da vi govorite o "Beogradskoj deklaraciji". Ja ne govorim o "Beogradskoj deklaraciji", ja sam govorio o paralelnom sporazumu o povlačenju iz tog kraja koji se zove Bosanska Vojna. Ponavljam, to nema nikakve veze sa Beogradom. Možete li da preformulišete svoje pitanje?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je "Beogradska deklaracija" koju ste spomenuli dovela do prekida neprijateljstva?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja ne znam da li je taj dokument sam imao direktnu ulogu. Bilo je nešto drugo šta je pomoglo da se prekinu neprijateljstva na lokalnom nivou, a to nije imalo veze sa "Beogradskom deklaracijom".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam to opišete?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je bio jedan zajednički napor između UN-a, srpske strane i Fikreta Abdića o lokalnom rešavanju, odnosno razrešavanju situacije. Sami Srbi su priznali da se radi o grešci i da je potrebno da se izvuku.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da se vratimo na "Beogradsku deklaraciju". Da li je ikada bilo pomena o umešanosti ili nekoj ulozi savezne vlade u tom sporazumu sa Abdićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Abdić je sam to vrlo jasno rekao, objasnio. Njemu je samo bila potrebna njihova podrška za njegovu ideju o Autonomnoj Pokrajini Zapadna Bosna, a rekao je da je on sam sasvim sposoban da vodi računa o tom kraju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ja ne govorim o federalnoj bosanskoj vladi, mislim na Vladu Jugoslavije.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, razumem. Odgovor koji je on dao je bio sledeći. Njemu je bilo potrebno odobrenje iz Beograda da bi imao svoju Autonomnu Pokrajinu Zapadna Bosna. Trebalo mu je odobrenje i od Tuđmana i dobio ga je. Trebalo mu je odobrenje, odnosno radio je na tome da preko Beograda dobije odobrenje i od Karadžića, da se i on saglasi sa tim.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada ste vi završili svoje dužnosti u "sektoru Sever"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Posle dve godine, bilo je uobičajeno da se posle tog vremena završi mandat. To je bilo negde 1994. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste se onda prebacili u Beograd i preuzeli drugu dužnost u Ujedinjenim nacijama?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ja sam nakon toga kratko služio u Zagrebu u Kancelariji načelnika štaba za civilna pitanja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I koje je bilo vaše zvanje kada ste bili u Beogradu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moje zvanje je bilo Delegat specijalnog predstavnika Generalnog sekretara UN, u to vreme to je bio gospodin Jasuši Akaši (Yasushi Akashi).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada ste vi preuzeli svoju dužnost tamo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je verovatno bilo negde u avgustu 1994. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li ukratko da nam opišete koje su bile vaše dužnosti?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Veliki deo te odgovornosti je bio da pomognem u diplomatskoj komunikaciji između štaba UNPROFOR-a, štaba gospodina Akašija i vlade u Beogradu. Znači, postojala je jaka diplomatska komponenta u tom zadatku.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam opišete koju je proceduru gospodin Akaši tražio da sledite kada su bile u pitanju jugoslovenske vlasti? I možete li da nam kažete kako je došlo do toga da se sastajete sa ljudima sa kojima ste se sastajali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je bila jedna dobro razrađena procedura koja je prilično dobro funkcionisala. Postojao je Komitet za odnose sa UNPROFOR-om, to je bio deo Ministarstva inostranih poslova Savezne Republike Jugoslavije. U to vreme ministar inostranih poslova je bio gospodin Jovanović, a sam Komitet je imao i svog sekretara koji se zvao gospodin Pešut. Ako su gospodin Akaši, gospodin de Melo (Sergio Vieira De Mello) ili bilo ko drugi hteli bilo kakve diplomatske kontakte, zakazivan je sastanak i ja sam trebao da obavestim gospodina Pešuta, sekretara te Komisije da se traži "takav i takav" sastanak iz "takvog i takvog" razloga i onda bi on stupio u vezu sa određenim ljudima i sastanak bi se zakazao.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je gospodin Jovanović određivao sa kim ćete se sastajati zavisno od pitanja koja ste pokretali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Vrlo retko. Iako sam imao zadovoljstvo i priliku da se sastajem sa gospodinom Jovanovićem, to mi nije bilo potrebno. Bilo je dovoljno da gospodin Pešut sam prenese zahteve, čak i ako se radilo o zahtevu za sastanak sa predsednikom Srbije, u to vreme to je bio gospodin Milošević.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Otprilike koliko ste sastanaka imali sa gospodinom Miloševićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Otprilike mislim da ih je bilo šest.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko navedete teme o kojima ste razgovarali sa njim?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Sastanke je tražio obično gospodin Akaši i oni su pokrivali čitav spektar pitanja kojima se bavio UNPROFOR, bez obzira da li se radilo o Bosni, Republici Srpskoj Krajini, zaštićenim zonama Ujedinjenih nacija ili o konkretnim pitanjima koja su postojala na teritoriji

krnje Jugoslavije, odnosno Srbije i Crne Gore. To su bila pitanja koja su se bavila poluostrvom Prevlaka u Crnoj Gori ili Rezolucijom 781 (UN Security Council Resolution 781) koja se bavila zonama zabranjenog leta šta je nametnuto u bivšoj Jugoslaviji tako da su posmatrači iz Beograda pratili sve letove na jugoslovenskom, odnosno srpskom nebu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste... Kako bi okarakterisali svoje kontakte sa gospodinom Miloševićem tokom tih sastanaka?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je bilo vrlo profesionalno, i ja želim ovom prilikom da kažem da je on uvek bio vrlo ljubazan i učtiv. Uvek smo blagovremeno dobijali njegove reakcije i dobijali smo odgovor onako kako je gospodin Akaši tražio. Drugim rečima, nikada nije došlo do toga da je nekakav zahtev gospodina Akašija odbijen.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim sada da vam skrenem pažnju na neke od tih sastanaka. Jedan od njih je održan 26. oktobra 1994. godine. To je bio nezvanični sastanak sa gospodinom Miloševićem da bi se razgovaralo o stavu SRJ u odnosu na sukob u Bosni i Hercegovini. Da li se sećate tog sastanka ili želite da se podsetite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ko je bio još na tom sastanku? Da li je to bio gospodin Akaši ili neko drugi?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodin De Melo je bio prisutan na tom sastanku.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Koliko se sećam, to je bio neformalni sastanak, i to ne iz razloga koje ste pomenuli već je to bilo u vreme kada se dužnost, kada se pošao, misija gospodina De Mela u bivšoj Jugoslaviji privodila kraju. I to je bio neformalni sastanak, on je iskoristio priliku da se pozdravi sa predsednikom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li je položaj, stav SRJ u odnosu na sukob u Bosni pomenut?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U tom kontekstu, i želim da to bude jasno, ovdje se radilo o kontekstu te dve osobe. Gospodin De Melo i gospodin Milošević su se osvrnuli na teme o kojima su ranije razgovarali, a pokrili su i veći broj drugih tema, uključujući i onu koju ste vi spomenuli.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je gospodin Milošević izneo stav SRJ prema sukobu u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, on je jasno rekao da ratne solucije u stvari ne proizvode nikakve rezultate. Dugo je govorio o svom nastojanju da dođe do miroljubivog umesto ratnog ishoda u tom području.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tokom tog sastanka, da li ste sa gospodinom Miloševićem takođe razgovarali o nacionalistima unutar Srbije, i naročito o gospodinu Šešelju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Da bi podvukao svoju opciju za mir, a ne opciju za rat, on je spomenuo takozvane jastrebove i tvrdolinijaše u Srbiji za koje je rekao da oni ustvari sve više gube na uticaju. Njihov uticaj je opadao. I da bi dao primer za to, naveo je primer gospodina Šešelja koji je u to vreme bio u parlamentu Savezne Republike Jugoslavije i rekao je da je njegov imunitet povučen kako bi mogao da se suoči sa nekim optužbama protiv njega. Takođe je rekao da su oni koji su podržavali Šešelja, da je neko ko je bio podrška za Šešelja, sa kojim je bio u nekoj vrsti saveza iz Srpske Krajine, da je ta osoba koja je Šešelju pružala podršku uklonjena i to je bio način da gospodin Milošević podvuče gospodinu de Melu da snage mira uzimaju prevlast nad snagama rata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim sada da vam skrenem pažnju na još jedan sastanak, otprilike mesec dana kasnije, 23. novembra 1994. godine. Da li ste se tada sastali sa gospodinom Miloševićem i gospodinom Martićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam opišete taj sastanak?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislim da je taj sastanak sazvao gospodin Akaši u kontekstu NATO (NATO, North Atlantic Treaty Organisation) akcije koja se bavila jednim aerodromom koji su kontrolisali Srbi. To je aerodrom "Udbina".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I možete li da nam kažete šta se značajno desilo za vreme tog sastanka?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je bio sastanak gde je postojao jedan određen stepen napetosti zato što je vojna strana UNPROFOR-a i ostali, i gospodin Martić su govorili o jednoj akciji koja je dovela do vazdušnih napada. I dobar deo sastanka je protekao u tome što je gospodin Martić snažno

poricao da su oni to prouzrokovali, on je donekle okrenuo stvari na drugu stranu, rekao da se radi o agresiji NATO i da su ljudi iz Republike Srpske, ustvari hoću da kažem ljudi iz Srpske Krajine, da su vrlo uzrujani zbog toga, da je to njih jako pogodilo. On se trudio, koliko god je mogao, da spreči te ljude, da oni ne napadaju UNPROFOR zbog tih akcija. On je dosta vremena proveo govoreći u tom smislu, žaleći se, mislim na gospodina Martića, i na kraju je tražio da gospodin Akaši osudi te napade, vazdušne napade da bi pokazao svoju dobru volju prema Srbima u UNPA zoni. Svo to vreme, gospodin Milošević je samo slušao. Razgovor se uopšte nije vodio sa njim, razgovor je bio sa gospodinom Martićem.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Nakon izvesnog vremena tokom tog sastanka, da li je gospodin Milošević uzeo veće učešće u njemu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, na kraju, kada se završilo sa tim stvarima, sa vojnom stranom i sa gospodinom Martićem, gospodin Milošević jeste intervenisao. Ako se tačno sećam, uradio je dve stvari. On se složio sa stavom da NATO akcija nije trebalo da se izvrši, a to je isto ono šta je rekao gospodin Martić. Sa jedne strane, pošto je rekao gospodinu Martiću da se slaže sa njim da nije trebalo da dođe do toga, da nije bilo potrebe da se izvede NATO akcija, on se onda indirektno obratio gospodinu Martiću i rekao mu da on smatra da je njegova obaveza, obaveza Martića, da ne radi one stvari koje vode do ratne opcije i koje u stvari idu protiv Srba. Konzistentno sa stavom koji je gospodin Milošević više puta pokazao kada se govorilo o ratu i miru.

SUDIJA KVON: Samo trenutak, gospodine Grum, da se vratimo na nešto šta je prethodno spomenuto. Možete li da nam kažete nešto o uklanjanju gospodina Šešelja iz Knina? Da li je gospodin Milošević rekao da je on to sam uradio?

SVEDOK KIRUĐA: On nije rekao da je to on uradio već da su stvari u toku, da se u tom periodu dešavaju, on je pomenuo uklanjanje Šešeljevih ljudi. On nije rekao da li je on to sam uradio ili je to neko drugi uradio.

SUDIJA KVON: Hvala. I još jedno pitanje. Možete li da objasnite na koji način je dat imunitet gospodinu Šešelj, kako je to izgledalo?

SVEDOK KIRUĐA: Pa on je bio poslanik u Saveznoj skupštini i koliko sam shvatio, kada ste poslanik u skupštini onda imate određeni imunitet u

odnosu na krivično gonjenje. Da bi on mogao da se krivično goni, morao bi da mu se oduzeti taj imunitet.

SUDIJA KVON: Hvala.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada želim da skrenem vašu pažnju na sastanak od 3. maja 1995. godine. Tema tog sastanka je bila Zapadna Slavonija ...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Izvinite samo jedan trenutak. Kada je reč o prethodnom sastanku, pomenio sam da su pomenuti vazdušni napadi na "Udbini". Druga tema oko koje je, bila je još jedna tema oko koje je intervenisao gospodin Milošević.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Izvinjavam se, izvolite.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Druga tema koja je pomenuta na tom sastanku je bila jedna napomena koju je Martić izneo u vezi sa srpskim snagama koje se trude "da spreče da humanitarnu pomoć stigne u Bihać". Martić je otvoreno rekao: "Mi pokušavamo da sprečimo da humanitarna pomoć stigne u Bihaćki džep". U tom trenutku, to je ilustrovalo neke stvari koje su pominjane sve vreme, da je Bihać pod opsadom i da unutra ne ulazi nikakva humanitarna pomoć. U tom trenutku, na tu Martićevu opasku, intervenisao je gospodin Milošević i on je jasno rekao gospodinu Martiću da se o takvoj akciji ne može razmišljati, da to nije u redu i da se mora dozvoliti da humanitarna pomoć uđe u Bihać.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li želite još nešto da dodate u vezi sa tim sastankom, mislite li da je još nešto bilo značajno?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je ono šta mi sada pada na pamet. Ako bih pogledao svoje beleške, možda bi našao i druge stvari.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada bi hteo da skrenem vašu pažnju na sastanak koji je održan 3. maja 1995. godine, sastanak sa gospodinom Miloševićem tokom kojeg se raspravljalo o Zapadnoj Slavoniji. Da li se sećate tog sastanka?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Ponovo je to bilo na zahtev gospodina Akašija.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je tema vojne komisije bila pokrenuta na tom sastanku?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Da vam dam jedan kontekst ukratko. To je nešto što su Hrvati zvali "Operacija zapad" ili "Operacija zapadni sektor", nešto slično tome, dakle gde su oni preuzeli vojnu akciju u "sektoru Zapad", odnosno protiv Srba u "sektoru Zapad". I naravno, to je bilo primljeno jako traumatično od strane ostalih Srba u drugim područjima, jer je to njima pokazalo šta bi moglo da se na kraju desi u svim područjima koja su bila okupirana od strane Srba, odnosno pod kontrolom Srba u Hrvatskoj. Gospodin Milošević naravno, kao ni ostali, nije podržavao takvu vojnu akciju Hrvatske i posebno, kada je reč o Bosni i Hercegovini, on je oživeo ponovo koncept takozvane komisije ili komiteta o razoružanju ili o neangažovanju. Dakle, Komisija o vojnom neangažovanju, o kojoj je i ranije bilo govora i koju je on hteo da oživi kao koncept, ona bi se bavila takvim pitanjima kao što su vojne akcije jedne strane u odnosu na drugu stranu, protiv druge strane.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se pokaže dokazni predmet Tužilaštva broj 378, tabulator 11, i molim da se prva strana stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, tokom tog sastanka da li je gospodin Milošević okarakterisao svoje odnose sa Ratkom Mladićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to se pominjalo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Na koji način je on okarakterisao svoj odnos sa gospodinom Mladićem, odnosno generalom Mladićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da li mogu da pogledam ovaj dokument?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, da, uzmite i pročitajte ga. Ako je potrebno, takođe pogledajte svoje beleške u dnevniku.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ja u ovom memorandumu pominjem da je granica između Savezne Republike Jugoslavije i Bosne zatvorena za sve muškarce iz Republike Srpske. I moje tumačenje toga je bilo da bi zbog akcije koja je preduzeta, to moglo da ima određene posledice. Prvo, u smanjivanju broja izbeglica koje bi prelazile granicu, a drugo, to bi prilično ojačalo odnose sa generalom Mladićem, jer bi se smanjio stepen dezertiranja iz redova Vojske Republike Srpske.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da se vratimo na sastanak od 3. maja. I dalje ću da koristim ovaj dokazni predmet. Da li je gospodin Milošević takođe okarakterisao svoje stavove u odnosu na gospodina Karadžića i gospodina Krajišnika?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Ponovo na jedan dosledan način, smatrajući ih tvrdom linijom i jastrebovima, i braneći svoju strategiju u kojoj se traži političko rešenje. On je ovu dvojicu stavio u tu kategoriju, onih koji su zastupali tvrdnu liniju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se sada druga strana ovog dokaznog predmeta stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, prvo mi dozvolite da vas pitam, ovo je izveštaj koji ste vi napravili u vezi sa ovim sastancima, odnosno to je analiza vaših sastanaka sa gospodinom Miloševićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je analiza napravljena u tom konkretnom vremenskom periodu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Zamoliću vas da pročitate prvi paragraf na toj drugoj strani.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Nakon petočasnog sastanka 16. maja sa Frejzerom u kancelariji predsednika Miloševića u Beogradu počeli su da se pojavljuju vodeći ljudi SPS-a da bi, pretpostavljam, dobili informacije o pregovorima. Među njima su bili Radmilo Bogdanović, bivši ministar unutrašnjih poslova, a tada predsednik Komiteta za srpsku dijasporu Savezne skupštine, pa Borisav Jović, predsednik Komiteta za spoljnu politiku Savezne skupštine i Milomir Minić, Generalni sekretar vladajućeg SPS-a. Jednačina pregovora je bila izražena tako da je bilo očigledno da je postignut sporazum. Pregovori su i dalje u toku, šta je od strane Sjedinjenih Američkih Država (United States of America) okarakterisano kao karta puta za faznu pripremu ukidanja sankcija."

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala, završili smo sa ovim dokaznim predmetom. Gospodine Kiruđa, pre nego što odemo na pauzu, zamolio bih vas da nam ukratko opišete opštu situaciju u vezi sa zatvaranjem granice i incidentom kada je primećen jugoslovenski helikopter kako prelazi granicu između Srbije i Bosne. Možete li da nam samo ukratko ispričate kontekst toga pre nego što odemo na pauzu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Granica između Srbije i Bosne i Hercegovine, predsednik Milošević je u to vreme doneo odluku čiji je rezultat bio da se ta granica zatvori za sve osim za humanitarnu pomoć. Da bi se nadziralo i kontrolisalo da ta granica bude zatvorena za sve osim za humanitarnu pomoć, bila je postavljena jedna Posmatračka misija koja je bila izvan mandata Ujedinjenih nacija i predvodili su je posmatrači ICFY (International

Conference on the Former Yugoslavia). Ta situacija sa zatvaranjem granice se takođe može posmatrati i kroz Rezoluciju 781 Saveta bezbednosti kojom se zabranjuju vojni letovi na nebu iznad, odnosno zabranjuje se preletanje granice izvan Srbije i Crne Gore. U tom kontekstu, jednog dana je holandski kontingent snaga UN koji je bio u Srebrenici primetio i izvestio o iznenadnom pojavljivanju helikoptera koji su leteli preko granice Jugoslavije, koji su doleteli iz pravca Savezne Republike Jugoslavije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete bar približno vremenski okvir o kojem govorite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislite na datum?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Na žalost, to sada nemam kod sebe, ne znam.

TUŽILAC GRUM: Možda možete to da pogledate tokom pauze. Mislim da je sada vreme za pauzu.

SUDIJA MEJ: Da, napravićemo pauzu na 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Grum.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine Kiruđa, pre pauze ste nam govorili o holandskim trupama Ujedinjenih nacija lociranim u oblasti Srebrenice koji su primetili helikoptere kako preleću granicu. Da li se još nešto dogodilo tokom ovog obilaska u vezi sa vojnim posmatračima Ujedinjenih nacija koji su bili stacionirani u prostoriji za radarsku kontrolu u Srbiji?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pre nego što smo napravili pauzu vi ste mi postavili dva pitanja. Da li želite da sada odgovorim na njih?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Izvinjavam se, uradićemo tako. Mislim da se prvo pitanje odnosilo na datum kada je ubijen gradonačelnik Obradović. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada je on ubijen?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U mojim beleškama piše početkom jula 1992. godine. A postoji i drugo pitanje u vezi sa kojim ste tražili pojašnjenje i koje takođe želim da bude razjašnjeno, radi se o Komisiji koju sam pominjao i za koju nisam mogao da se setim kako se zove. Reč je o zajedničkoj vojnoj komisiji i ona je bila tema tog sastanka o kome ste me pitali.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, i ...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ta zajednička vojna komisija je Komisija koju je gospodin Milošević želeo da oživi nakon operacije "Bljesak" koja se završila preuzimanjem "sektora Zapad". I taj sastanak je bio u tom kontekstu, bio je organizovan zbog "sektora Zapad". Tada je pomenuto, dakle pošto je operacija bila izvršena u "sektoru Zapad", onda je pomenuto oživljavanje te zajedničke vojne komisije koja bi se sastojala od zapovednika snaga gospodina Ruperta (Rupert Smith), zatim bi tu bio i zapovednik muslimanske grupe i takođe zapovednik Vojske Republike Srpske. Na tom sastanku je gospodin Milošević pomenuo, tada je rekao "Mladić je moj lični prijatelj", ali nije pomenuo da je tada u takvim odnosima sa Karadžićem i Krajišnikom jer je njih smatrao, smatrao je da oni promovišu vojnu opciju, da zagovaraju vojnu opciju protiv koje je on bio. Dakle, to je bio taj kontekst.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Samo da malo pojasnimo. Kada kažete Rupert, da li mislite na generala Ruperta Smita?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kada kažete nakon "Bljeska", da li mislite na hrvatsku ofanzivu koja je imala za rezultat njihovo zauzimanjem "sektora Zapad", dakle preuzimanjem područja koje je do tada bilo pod srpskom kontrolom?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. To je dakle bio kontekst tog sastanka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada ponovo da se vratimo na helikoptere koji preleću granicu. Možete li da nam kažete šta je bilo, odnosno da li se bilo šta neuobičajeno desilo u vezi sa vojnim posmatračima Ujedinjenih nacija tokom tog događaja sa helikopterima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pre nego što je primećen taj helikopter, mi smo imali uvid u tu radarsku prostoriju, mislim vojni posmatrač Ujedinjenih nacija u Beogradu su imali rutinski pristup, rutinsku posetu toj

vojnoj radarskoj prostoriji. To je bilo u vezi sa ostvarivanjem Rezolucije UN-a 781, dakle održavanjem zone zabrane letova. Dva ili tri dana pre nego šta je primećeno preletanje, dobili smo izveštaje o izvesnim neuobičajenim događajima i vojni posmatrači su tvrdili da nemaju pristup toj radarskoj prostoriji, toj prostoriji za radarsko posmatranje. Bilo je pritužbi da im je uskraćen pristup toj prostoriji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ko im je to uskratio?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pa njihove kolege, uvek su u toj prostoriji bile prisutne i njihove srpske kolege.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li su to bili pripadnici jugoslovenske vojske?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A šta je navedeno kao razlog da pripadnici jugoslovenske vojske uskrate pristup pripadnicima UNMO (UNMO, United Nations Military Observers), tim vojnim posmatračima Ujedinjenih nacija kada im je prethodno bio garantovan pristup toj prostoriji za radarsko posmatranje?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Jedini zvaničan razlog koji mogu da navedem je onaj koji sam ja dobio naknadno. Dobio sam objašnjenje kada sam se sastao sa ambasadorom Čičanovićem. On je bio osoba iz Savezne Republike Jugoslavije koja je bila zadužena za odnose sa UNPROFOR-om i ja sam prilično sarađivao sa njim. Tako sam i dobio to objašnjenje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete kakvo je bilo objašnjenje?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Objašnjenje je bilo da je sve to bio nesporazum. U toj kontrolnoj sobi je bilo propusta i kvarova zbog delova koji nedostaju, a taj nedostatak delova je bio uzrokovan sankcijama protiv Jugoslavije. Tako da je u stvari sve to bio nesporazum, deo vojnih posmatrača UN-a je mislio da im je onemogućen pristup, da su sprečeni da uđu, a zapravo to nije bilo tako. Ali ovo je bilo naknadno zvanično objašnjenje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada bih hteo da vam pokažem dokazni predmet Tužilaštva broj 378, tabulator 12. Dok vam se to pokazuje, da li ste detaljno zapamtili odgovor Vlade SRJ koji ste pomenuli u izveštaju koji ste poslali gospodinu Akašiju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, jesam, izveštaj je brojao 10 strana i bio je pun pojedinosti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U redu, ne morate sada da čitate bilo šta iz tog izveštaja, ja samo želim da se to uvrsti u dokazni materijal ukoliko Pretresno veće bude kasnije htelo to da pogleda. Molim da vam se sada pokaže dokazni predmet 378, tabulator 13 i da se druga strana tog dokumenta stavi na grafoskop. Prvi red na drugoj strani počinje sa "posmatračići", odnosno kontrolori vazdušnog prostora u SRJ, skrećem vam pažnju na prvi pasus iz dela pod tačkom 3 i molim da ga pročitate.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislite na ovaj pasus koji počinje sa: "Vojni posmatračići"?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, samo prvi pasus.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Vojnim posmatračićima Ujedinjenih nacija je bio uskraćen pristup kontroli leta u kontrolnoj sobi aerodroma "Surčin". Konzistentno objašnjenje je bilo da je zahtev za nabavku rezervnih delova radi popravke ekrana prosleđen posmatračićima Ujedinjenih nacija. Ova jedinica za kontrolu leta je takođe imala udela i u održavanju drugih kontrola. Posmatračićima UN-a je uskraćen pristup toj kontrolnoj sobi koja se ne koristi, čak im nije bilo dozvoljeno ni da se kreću po kontrolnoj sobi ili da posmatraju preko ramena operatera."

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da pročitate i pasus koji počinje brojem 3 "posmatračićima Ujedinjenih nacija nije".

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Citiram: "Vojnim posmatračićima UN nije bilo dozvoljeno da imaju samostalna sredstva komunikacije u svojim kancelarijama ni u svojim vozilima. Zbog toga, sumnjivi događaji i eventualna narušavanja propisa ne mogu da se prijavite na vreme kako bi se omogućilo da UNPROFOR reaguje na prikladan način, osim da naknadno izvesti Ujedinjene nacije u Njujorku (New York). Konzistentni razlozi su da bi se komunikacije za te sisteme mešale u rad i ometale uređaje za kontrolu leta. Međutim, to nije mnogo verovatno".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da pogledate stranu 1, molim i da se ta strana doda gospodinu Kiruđiću. Da li je ovo šifrirani telegram koji ste primili od gospodina Akašija 13. februara 1995. godine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da sada pogledate dokazni predmet 378, to je tabulator 14. Dok to gledate možete li da nam objasnite, koristili ste skraćenicu ICFY. Možete li da nam kažete šta znači?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To znači Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji, bila je stacionirana u Ženevi (Geneva), a u to vreme je predsedavajući ispred UN-a bio gospodin Stoltenberg (Thorvald Stoltenberg), a od strane Evropske unije (European Union) lord Oven (David Owen).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se čitav dokazni predmet da gospodinu Kiruđi. Molim vas da ga pogledate i da nam kažete da li ga prepoznajete.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se treća strana, izvinjavam se, molim vas da nam kažete šta je taj dokument?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je izveštaj kojim se moj štab obaveštava o tome da ćemo od sada da razmenjujemo izveštaje sa ICFY, odnosno Međunarodnom konferencijom. Drugim rečima, razmenjivaćemo izvesne informacije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se strana broj 3 tog dokumenta stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, skrećem vam pažnju na tabelu koja se nalazi na dnu te strane.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta je opisano, odnosno šta zapravo predstavlja ova tabela?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je spisak stvari koje su konfiskovane na granici sa Bosnom i Hercegovinom u periodu od 4. avgusta do 31. januara 1995. godine. To je ono što su videli Posmatrači ICFY.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Znači, ovo je ustvari spisak dobara, odnosno robe i stvari koje su konfiskovane pri pokušaju da se prenesu iz Jugoslavije u Bosnu, zar ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Nisam siguran u kom su pravcu išle, ali to je urađeno na granici. Možda je roba išla u oba pravca.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koliko je konfiskovano goriva?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ovde se vidi da je konfiskovano 45.368 tona benzina i 399.513 tona dizela.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U redu. Molim da se poslednja strana stavi na grafoskop. I dok se to radi, po vašem mišljenju, koliko je efikasno bilo to zatvaranje granice između Srbije i Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je samo moje mišljenje. Ja to ničim ne bih mogao da potkrepim, jer je to nešto šta nije bilo pod mojom kontrolom, odnosno u mojoj nadležnosti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U redu, onda povlačim pitanje. Na poslednjoj strani ovog dokumenta nalaze se informacije o mogućem cevovodu između Srbije i Bosne, ispod reke Drine. Skrećem vam pažnju na poslednji pasus na toj strani.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ja bih to malo drugačije potvrdio, zato što sam nekoliko puta u svojoj kancelariji čuo stavove ljudi sa druge strane. Zaboravio sam njihova imena, ali su takođe bili i predstavnici ICFY koji su tražili našu pomoć da bi se popravili delovi tog cevovoda.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Završio sam sa ovim dokumentom. Molim da se svedoku pokaže dokazni predmet 378, tabulator 15, molim da se ceo dokument pokaže gospodinu Kiruđi. Kada ga pogledate, možete li da nam kažete šta je to?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je memorandum koji sam poslao gospodinu Akašiju 1. marta u vezi letova preko granice, prekograničnih letova.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da brzo pogledate taj dokument i da nam ukratko kažete da li ste u ovom izveštaju opisali neke druge izveštaje koje ste u to vreme dobijali o učešću trupa jugoslovenske vojske van teritorije Jugoslavije i u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da li mislite na čitav memorandum ili na jedan konkretan deo?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim da vam skrenem pažnju na drugu stranu ovog memoranduma. Molim vas da pogledate drugi pasus i da odatle počnete da čitate, pa da vidite da li ćete možda moći da se podsetite.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li sada da nam kažete šta ste izvestili 1. marta 1995. godine, o čemu ste obavestili gospodina Akašija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovaj pasus započinje izjavom: "Kao što je pomenuto u prethodnim izveštajima, jugoslovenska vojska u SRJ je zahvaćena internim turbulencijama u kojima se sukobljavaju zastupnici tvrde linije protiv onih koji zastupaju mirovnu opciju, kojoj je na čelu gospodin Milošević. Danas se pročulo da su izdata pismena naređenja za sve oficire ili profesionalne vojnike jugoslovenske vojske koji su rođeni sa druge strane Drine ili koji imaju roditelje ili porodicu koja još uvek tamo živi. Naređenje glasi da se u periodu od šest meseci detaširaju, odnosno prebace ili u Vojsku Republike Srpske ili u Vojsku Republike Srpske Krajine. Odbijanje da se ispuni ovo naređenje će rezultirati trenutnim otpuštanjem na licu mesta. Izgleda da su naređenja prihvaćena bez ikakvog spora i ona ne važe za nesrbe koji su još uvek u JNA, čak iako su rodnom iz Bosne i Hercegovine".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I onda se dalje spominje protivvazdušna baterija za koju je prijavljeno da je navodno prešla u Bosnu i Hercegovinu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da pročitate tu jednu rečenicu u vezi toga?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Pre dva dana dve pešadijske protivvazdušne jedinice veličine brigade ili nešto veće su navodno prešle u Bosnu i Hercegovinu, kompletno sa dve baterije raketa stare sovjetske proizvodnje, rakete tipa "Volkov" (Volkov) i "Dina" (Dina). Njihove namere nisu jasne niti se zna kuda idu."

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste u ovom izveštaju takođe izvestili da su 26. februara 1995. godine trupe jugoslovenske vojske viđene kako se kreću prema granici sektora Istok u blizini Šida, nedaleko od Vinkovaca i Mirkovaca?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U vreme kada ste napisali taj izveštaj, da li može da se kaže da je gospodin Milošević tada aktivno učestvovao u pregovaranju i u mirovnom procesu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, može da se kaže.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Nemam više pitanja u vezi sa ovim dokaznim predmetom. Molim da se gospodinu Kiruđi sada pokaže dokument iz predmeta 378, tabulator 16. Ovo će biti završni deo korespodencije u vezi sa letovima helikoptera o kojem ću vam postaviti pitanje. Molim vas da pogledate ceo dokazni predmet. Pošto ste ga pogledali, kažete nam da li ga prepoznajete? Da li prepoznajete kakav je ovo dokument?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta je to?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je memorandum koji sam uputio gospodinu Akašiju. Ponovo se govori o preletanju granice helikopterima o čemu smo i ranije govorili.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se druga strana stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, molim vas da pročitate prvu rečenicu u prvom kompletnom pasusu na toj strani. Rečenica počinje rečima "Gospodin Kertes".

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: "Gospodin Kertes, objašnjavajući da govori u ime Vlade SRJ, protestovao je što SRJ nije bila na vreme obavještena o tvrdnjama o helikopterskim letovima, onog istog dana kada je do toga došlo. On tvrdi da ICFY, odnosno Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji nema ni mandat, ni kompetencije da se bavi takvim tvrdnjama o helikopterskim letovima."

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U redu. Hvala vam, gospodine Kiruđa. Pre ovog incidenta, da li ste ikada bili upoznati, da li ste išta znali o umešanosti gospodina Kertesu u veze između posmatrača UN-a i jugoslovenske vojske oko pristupa radarskim lokacijama?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, niti je to bila moja odgovornost. To je bila odgovornost posmatrača Evropske unije koji su mene o tome obavještavali.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Završio sam sa ovim dokumentom. Sada želim da pređem na drugu oblast istraživanja. Da li ste se vi u jednom trenutku uključili u pregovore u vezi osoblja Ujedinjenih nacija koji su uzeti kao taoci u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da nam ukratko kažete šta se desilo u vezi toga, a onda ću vam postavljati nešto detaljnija pitanja.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U određenom trenutku, to je bilo objavljeno u svim vestima, i u međunarodnim medijima, da su posmatrači Ujedinjenih nacija i drugo osoblje UN-a uzeti kao taoci u području u okolini Sarajeva. To se dogodilo u vreme kada je, dok je granica između Srbije i Bosne i Hercegovine bila zatvorena. U tom kontekstu, momentalno je postavljen zahtev da se ti taoci odmah oslobode, prvo iz samog Sarajeva, to je tražila komanda generala Ruperta Smita. Nešto kasnije to pitanje je došlo i do Beograda, od kojeg je takođe u tom smislu tražena pomoć.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sa kim ste vi najdirektnije pregovarali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Sa gospodinom Stanišićem.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam kažete njegovo puno ime? Da li se sećate njegovog imena?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Izvinjavam se, ne mogu sada da se setim.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ja ću vam sada pokazati izveštaj koji ste vi napisali, to je dokazni predmet 378, tabulator 17. Molim vas, pogledajte taj izveštaj i recite nam da li prepoznajete o čemu se radi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ovo je memorandum u kome se navode okolnosti pod kojima sam ja učestvovao, pod kojima sam ja iz Beograda učestvovao na strani Beograda u njihovoj asistenciji da se preko gospodina Jovice Stanišića oslobode taoci.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koji je datum ovog izveštaja?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: 9. juni 1995. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A na kakvom je položaju bio gospodin Stanišić tada kada ste sa njim pregovarali o oslobađanju taoca u Bosni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Koliko sam ja shvatio, on je bio šef srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova i drugih specijalnih snaga bezbednosti. Nisam imao neke pojedinosti u vezi njegovog zvanja, samo sam shvatio da je on ustvari bio šef srpskog Ministarstava unutrašnjih poslova.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koliko ste se približno puta sreli sa njim u vezi te krize, u vezi taoca?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne sećam se, nisam sasvim siguran u vezi broja, ali najmanje tri puta.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gde su se održavali ti sastanci?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U njegovoj kancelariji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tokom tih sastanaka sa njim u njegovoj kancelariji, možete li da nam kažete ko je još bio prisutan?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Samo ja i jedan član osoblja koji mi je pomagao da beležim ono šta se kaže.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je gospodin Stanišić imao sa sobom neke članove osoblja ili neke druge ljude iz drugih delova srpske ili savezne vlade?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A gde su bili ti taoci o kojima ste konkretno pregovarali? Da li se sećate gde su oni bili u Bosni, možete li da se setite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je ustvari i bila tema pregovora. Jedan određen broj talaca je bio pušten. Jedan broj talaca, ne sećam se tačno koliko njih je bilo pušteno, ali za ostale nismo znali lokaciju. Nismo znali ni gde su se nalazili niti je bilo poznato ko ih je držao. To je zapravo bila suština sastanka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jedno opšte pitanje pre nego što pređemo na detalje u vezi sa tim izveštajem. Možete li da nam kažete kada ste pravili ove izveštaje u vezi sa sastancima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Obično je to bilo u roku od par sati, uglavnom krajem dana ili najkasnije početkom narednog dana. Za svako pitanje kojim smo se bavili ili u kojem smo učestvovali postojao je zahtev da se podnese izveštaj u vezi sa tim za taj dan.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U vezi sa beleškama u vašem dnevniku, vi ste nam pročitali nekoliko pasusa iz tog dnevnika. Kada ste unosili te beleške u dnevnik, u vezi sa događajima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Takođe, za svaki od ovih delova dnevnika koje smo čitali ja bih u toku tog istog dana, u roku od nekoliko sati ili najkas-

nije za 24 sata bih uneo te beleške, napravio taj izveštaj i poslao ga u naš štab. Sve o temi i detaljima o kojima smo raspravljali tokom sastanka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da vam se sada pokaže druga strana ovog izveštaja. Gospodine Kiruđa, molim vas da pogledate paragraf broj 5, možete da nam pročitate ceo paragraf.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Broj 5?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, broj 5.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Citiram: "Stanišić predlaže, ukoliko vi potvrdite da zaista postoji naoružana grupa Ujedinjenih nacija u situaciji kako je vi opisujete, on će otići na bosansku teritoriju dok bude održavao kontakt sa našom kancelarijom u Beogradu i pronaći način da utvrdi koje su njegove snage, odnosno da identifikuje pripadnike svojih snaga, od onih srpskih snaga koje su zarobile te ljude na terenu. Istovremeno, blokirana grupa Ujedinjenih nacija će primiti koordinirana naređenja koja će voditi prelasku na stranu Stanišića, to jest prelasku ka Stanišićevim snagama".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim da se fokusiramo na ovaj deo izveštaja. Da li je gospodin Stanišić uspeo da vas uveri da će on da pronađe način da se identifikuju njegove snage? Da li ste vi u kontekstu tog celog razgovora i tumačenju koje je on dao o tome bili uvereni da će gospodin Stanišić poslati neke od svojih snaga u Bosnu da obave taj konkretan zadatak i da lociraju gde se nalaze taoci ili ste vi shvatili da su njegove snage već u Bosni i da će se on samo potruditi da identifikuje one koji su učestvovali u toj kritičnoj situaciji uzimanja talaca?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Koliko sam ja shvatio, njegove snage su već bile u Bosni i on je trebalo da ih na diskretan način kontaktira radi rešavanja ove situacije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada bih zamolio da se svedoku pokaže dokazni predmet Tužilaštva broj 378, tabulator 18. Nema konkretnih pitanja koja želim da vam postavim u vezi sa ovim dokumentom, njega uvodim da bismo imali jednu potpunu sliku. Da li je ovo još jedan izveštaj koji ste predali nakon razgovora sa gospodinom Stanišićem?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koji datum je na ovom izveštaju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Na njemu je ispravka, tačan datum je onaj koji je upisan rukom, a to je 10. jun 1995. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Samo da pojasnimo, na određenom broju izveštaja o kojima ste danas govorili postoje neke oznake i podvučeni delovi, neka dopisivanja rukom. Da li ste to vi radili, na bilo kojem od ovih izveštaja?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne. Ovi izveštaji su dolazili od mene, i u stvari, ja ih nikada više nisam video nakon što bih ih poslao, sve dok u ovom postupku nisu izneti pred mene, zajedno sa ovim oznakama.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Želim samo da izjavim da smo mi dokumente dobili u ovom stanju i da niko od strane Tužilaštva nije u njih unosiо nikakve oznake. Zato molim Pretresno veće da ignoriše sve oznake na ovim izveštajima, sve šta je pisano rukom ili podvučeno na ovim izveštajima. Gospodine Kiruđa, u zaključku vašeg svedočenja, hteo bih da vas pitam da li na osnovu vaših kontakata sa gospodinom Miloševićem i drugim predstavnicima obeju vlada i Vlade Savezne Republike Jugoslavije i Vlade Republike Srbije i vašeg iskustva, da li možete da nam opišete kakvo mišljenje imate o ulozi gospodina Miloševića i drugih članova pomenutih vlada u događajima kojima ste se bavili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Jedna od stvari koja mi se činila interesantnom je sposobnost gospodina Miloševića da poznaje detalje u vezi sa pitanjima zbog kojih smo ga posećivali. Obično, ako biste se sastajali sa zvaničnikom vlade na tom ili sličnom nivou, obično su tu uvek bili pomoćnici koji bi vodili računa o detaljima u vezi sa pitanjima o kojima se raspravljalo. Ja sam bio iznenađen koliko je on bio informisan o politici, sve do najmanjeg detalja. To je bila njegova osobenost koju sam ja primetio.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tokom pregovora, da li ste ikada bili upućeni na tadašnjeg predsednika Savezne Republike Jugoslavije, Zorana Lilića?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, to pitanje nikada nije postavljano, niti je to pokrenuo gospodin Akaši ili bilo ko drugi ko je tražio sastanak.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U vezi sa vašim izveštajem od 16. maja 1995. godine, da li ste vi u tom izveštaju izrazili zabrinutost svojim pretpostavljenima u vezi toga da gospodin Milošević ima suviše jedinstvenu ulogu u pregovorima, isuviše samostalnu ulogu za jednog čoveka u pregovorima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To nije bila zabrinutost, hteo sam da skrenem njihovu pažnju, nisam bio zabrinut. Želim da naglasim da su svi ovi izveštaji napisani mnogo pre ovog Suda, mnogo pre nego što je nastao ovaj Sud, čak i pre nego što je bilo i ideje o ovakvom Sudu. Postojao je razlog zašto sam ja pisao te izveštaje, a to je bilo zato da ljudi kojima podnosim izveštaje razumeju, da što detaljnije i bolje shvate rizike sa kojima se mi suočavamo i ono šta radimo tokom svoje misije, kao i ono šta može da dovede do propusta u obavljanju naših zadataka. Kada shvate sa kim imamo posla, onda će moći da shvate i ostalo. U slučaju gospodina Miloševića, bilo je važno da oni znaju da je on bio jako dobro informisan, da nije potrebno da šalju veliku delegaciju kada treba da se sastanu sa njim, da nema potrebe da traže druge ljude. Bilo je dovoljno da se sretnu sa njim, jer će on biti dovoljno dobro informisan o svemu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi izneli to zapažanje u svom zvaničnom izveštaju ili izveštajima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, u tu svrhu.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, nemam više pitanja. Samo još jedna administrativna stvar. Tužilaštvo će tražiti da uvede sve ove dokazne predmete, i dokazni predmet Tužilaštva 378, tabulatori od 1 do 18.

SUDIJA MEJ: Mi po pravilu usvajamo dokazne predmete osim ukoliko postoji neki formalni prigovor. Izvolite. Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, na zatečenom stanju u vreme vašeg dolaska od samog početka u Krajinu, Hrvatsku, Bosnu ...

SUDIJA MEJ: Nemamo prevod. Pokušajte ponovo.

prevodioci: Da li sada imate prevod?

SVEDOK KIRUĐA: Sada mogu da čujem prevod, a pre ovoga, do ovog trenutka nisam mogao da ga čujem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači sada je to u redu. Prema zatečenom stanju u vreme vašeg dolaska u Krajinu, u "sektor Sever", u odnosu na ceo prostor gde ste se kretali, Krajina, Hrvatska, Bosna, da li je vaš utisak da su vam i Jugoslovenska narodna armija i druge vlasti pružila punu saradnju i podršku u onome šta ste smatrali svojim zadacima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Da, gospodine Miloševiću, to je tačno. Jugoslovenska narodna armija je, kao što sam već rekao ranije u svom svedočenju, u potpunosti saradivala sa misijom Ujedinjenih nacija, barem u ranoj fazi našeg raspoređivanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, možemo li da smatramo da su i u pogledu logističke podrške armija i vlasti Jugoslavije demonstrirali svoju spremnost da vaša misija u potpunosti ispuni svoj zadatak?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ponovo naglašavam da je to bila tek početna saradnja, kada smo tek bili raspoređeni. Ja sam tokom svog svedočenja izneo detalje koje ukazuje na promenu do koje je došlo kasnije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, doći ćemo onda do te promene pa ću vas onda zamoliti za neka dalja objašnjenja. Kao savestan predstavnik Ujedinjenih nacija na poslu koji ste dobili pretpostavljam da niste propustili da se upoznate, kada ste došli u Jugoslaviju, sa najbitnijim odredbama Ustava Jugoslavije. Da li je ta moja pretpostavka tačna ili ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, delimično ste u pravu. Ja sam naravno bio obavezan da shvatim mandat misije onako kako smo to ranije govorili, dakle glavne komponente Vensovog plana i kasnije sve prateće rezolucije Ujedinjenih nacija koje su određivale taj mandat. Kada je reč o Ustavu Jugoslavije, na žalost, moram da kažem da mi nije poznat, da mi taj ustav nije poznat niti se to od mene tražilo u ovom kontekstu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste bar upoznati sa nekim načelnim stavovima, kao što je, na primer, recimo član Ustava koji govori o "neotuđivom pravu i dužnosti naroda i narodnosti Jugoslavije, građana Jugoslavije da štite i brane nezavisnost, suverenitet, teritorijalnu celokupnost i ustavni poredak"?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U stvari, tokom jednog od sastanaka koje smo imali sa vama, ako se sećate tokom ručka, naime tokom pauze u vreme ručka imao sam zadovoljstvo da mi vi objasnite određene tačke tog ustava, i to smatram dragocениm do današnjeg dana, jer ste mi dali jedno

veoma strastveno objašnjenje. Ako se sećate, tražio sam da mi objasnite jedno pitanje na koje su se stalno pozivali Srbi u "sektoru Sever" i u drugim mestima. Stalno su me podsećali na govor koji je gospodin Tuđman održao na Božić, nedugo nakon proglašenja nezavisnosti, u kome je on rekao da je Hrvatska država Hrvata. I onda su nam rekli, nama iz Ujedinjenih nacija: "Kako vi očekujete od nas da živimo u državi za koju nam predsednik kaže da je to država Hrvata?". I onda sam, gospodine Miloševiću, ja vas pitao da mi objasnite Ustav Jugoslavije, da li je Ustav Jugoslavije drugačiji? Da li se u njemu govori o Srbiji kao državi Srba? I bio sam prijatno iznenađen vašim objašnjenjem, možda se sećate toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, sećam se toga zato što je to bio Ustav Srbije koji je donet 1990. godine i u čijem prvom članu piše da je Srbija država svih svojih građana.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Jeste, vi ste mi to objasnili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kao što znate, gospodine Kiruđa, i za vreme vašeg boravka na prostorima nekadašnje Jugoslavije, a i kasnije u ovih 10 godina, pretpostavljam da ćete i to moći da potvrdite, vi nigde na prostoru Srbije i nove Jugoslavije, Savezne Republike Jugoslavije formirane 28. aprila 1992. godine, niste imali etničke sukobe, nigde niste imali akte diskriminacije građana drugih nacionalnosti. Skoro 28 nacionalnosti živi u Srbiji i nije bilo, nigde niste imali nikakve akte diskriminacije na koje ste mogli da ukažete ili da ih uočite. Je li tako ili ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ako sam vas dobro čuo, vi govorite o poslednjih 10 godina. Gospodine Miloševiću, moje svedočenje se odnosi na nešto pre 10 godina, na 1992. godinu, delimično to svedočenje pokazuje da sam ja tada prestao da obavljam tu funkciju u Ujedinjenim nacijama tako da ne mogu da svedočim o vremenu kada nisam bio tamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ispraviću se. Ne mislim na poslednjih 10 godina, nego mislim na poslednjih 12 godina ili 13 godina, ili sve vreme znači eto od 1989. godine, pa do 2000. godine. Znači na godine koje obuhvataju na svom početku i taj period u kojem ste vi bili u Jugoslaviji. "10 godina" sam upotrebio više simbolično, kao deceniju, ali naravno, počev od onog prvog dana vašeg prisustva, pa sve vreme dok ste bili tamo, na to sam mislio.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Hvala za pojašnjenje. Naravno, ako me pitate za vreme kada sam ja bio tamo, na žalost, veliki deo svedočenja koji ste čuli danas je suprotan tome, jer mi svedočimo o događajima koji su se desili i koji ukazuju na usklađene napore, barem u području koje sam ja poznavao, srpskih vlasti koje su proterivale Muslimane, prisiljavale Muslimane da odu. Dakle, barem u području u kojem sam ja bio i o kojem svedočim. Tako da vaša izjava, uopšteno govoreći, ne bi bila tačna, barem za područja u kojima sam se ja nalazio i o kojima sam svedočio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vas pitao o Srbiji i Saveznoj Republici Jugoslaviji, a ne o Bosni, o Krajini, o Hrvatskoj već o Srbiji i Crnoj Gori, odnosno Saveznoj Republici Jugoslaviji.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Izvinjavam se, nisam shvatio tu konkretnu odrednicu. U tom slučaju, moj odgovor je da mi nije poznato da je toga bilo u tim konkretnim područjima koja čine Srbija i Crna Gora, nisam imao nikakve dokaze za to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja se nadam, gospodine Kiruđa, da ste mogli imati samo suprotne dokaze, naprotiv, o veoma tolerantnoj atmosferi i velikoj brizi vlasti da nema nikakve diskriminacije.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da li vi tražite moje lične utiske?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moram da vam odgovorim pozitivno, u tom smislu da sam tokom svog prisustva u Srbiji imao potpuni osećaj sigurnosti, lične sigurnosti, i nisam osećao nikakvo neprijateljstvo, nije bilo nikakvog neprijateljstva u odnosu prema meni, i posećivao sam šira područja Srbije u vrlo različitim okolnostima i vi ste u pravu. Ja zaista lično nisam osetio nikakvu diskriminaciju koja bi bila upravljena na mene. A ako me pitate za druga područja izvan, da, jesam, u drugim područjima jesam, ali ne i u tom području koje vi konkretno pominjete, u Srbiji i Crnoj Gori, dok sam bio tamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, vi znate da sam ja za to vreme bio predsednik Srbije, pa vas zato i pitam za područje za koje sam ja smatrao sebe odgovornim, pre svega.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato, gospodine Kiruđa, pošto ste vi ovde govorili o primerima i čak detaljno govorili o primerima, na šta ćemo kasnije doći, i pominjali ste izbeglice. A da li znate da smo mi u Srbiji u jednom trenutku imali čak milion izbeglica iz raznih krajeva nekadašnje Jugoslavije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam dobio mnogo izjava o prisustvu izbeglica u Srbiji. Ljudi koji su u to vreme radili za vas i bavili se humanitarnim pitanjima su nam takođe izlagali o prisustvu izbeglica u Srbiji i Crnoj Gori. Međutim, nikada nisam dobio broj u milionima, jednostavno ne znam šta znači taj broj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa u jednom trenutku je dosegla cifra čak i taj broj. Ali u vreme kada ste vi bili u Jugoslaviji da li se sećate, na primer, podatka da je samo u Srbiji bilo, da uzmemo eto taj konkretan primer, 70.000 muslimanskih izbeglica iz Bosne i Hercegovine iz ratom zahvaćenih zona?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da li vi mene pitate da potvrdim autentičnost tog broja od 70.000 ili da li sam ja čuo za taj broj? Je li to vaše pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da li ste čuli za taj primer, za taj broj?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, čuo sam da ima dosta izbeglica svih vrsta, čak sam se i sretao sa Muslimanima u Srbiji. Činjenica je da je bilo izbeglica Muslimana u Srbiji, to mogu da potvrdim, jer sam se sa nekima sreo. A sad, koliko ih je tačno bilo, tačan broj, to ne mogu da potvrdim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi se time niste bavili niti vam je to bila dužnost da se time tačno bavite, ali eto te muslimanske izbeglice koje ste sreli u Srbiji, da li su vam se oni uopšte žalili na bilo kakav tretman koji bi ih u Srbiji na bilo koji način diskriminisao? Oni su došli u Srbiju da se sklone od ratnih događaja u Bosni i Hercegovini. Da li su oni tamo živeli kao ravnopravni ljudi bez ikakvih, rekao bih, bez ikakvog specijalnog režima, tretmana ili bilo kakve diskriminacije? Živeli kao svaki drugi građanin.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja mogu samo da posvedočim da je jedan od mojih prevodioca bio Musliman koji je preseljen iz Bihaća i koji je nastavio mirno da radi u Beogradu. Tako da sam čak i u svojoj kancelariji imao primer toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to mi je drago da čujem. Dakle, da se vratimo na ustav. Da li vam je bilo poznato da je odbrana teritorijalnog integriteta zemlje spadala u osnovne ustavom utvrđene zadatke oružanih snaga Jugoslavije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, nisam imao priliku da se bavim takvim detaljima. Verujem vam na reč.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa želeo bih sada da jednu stvar razjasnim, gospodine Kiruđa. U vašem izveštaju, odnosno izjavi, tamo gde govorite o 21. aprilu 1992. godine između ostalog stoji i sledeće: "Među predstavnicima lokalne vlasti", to ja sad vas citiram "koji su se obratili zapovedniku mirovnih snaga bili su pukovnik Slobodan Tarbuk, lokalni zapovednik onoga šta je se počelo da se naziva snagama Teritorijalne odbrane", u zagradi piše skraćenica TO. "Pripadnici TO su se odlučili za to ime jer su želeli da se razlikuju od JNA za koju se očekivalo da će se u skladu sa mandatom UN-a povući iz Hrvatske."

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, izjava ima skoro 60 strana i bilo bi veoma korisno kada bi nam gospodin Milošević rekao sa koje strane čita.

SUDIJA MEJ: Da, da li svedok ima kopiju? Gospodine Kiruđa, da li imate kopiju vaše izjave pred sobom?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej (May), siguran sam da se gospodin Kiruđa seća tog pasusa. Ali to nije ono na čemu ću ja da baziram svoje pitanje ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, to je izjava od 60 strana. Dajte svedoku da pogleda to. Sa koje strane ste čitali?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, meni ne smeta da svedok sve to pogleda. Ja sam govorio o onome što on piše o 21. aprilu 1992. godine, imam to ovde zabeleženo u svojoj belešci. Moje pitanje se odnosi na sledeće. Gospodine Kiruđa, da li je vama jasno ...

TUŽILAC GRUM: To je strana broj 6, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Svedok ima pravo da zna stranu. Svaki put kada nešto citirate, svedok treba da dobije tu stranu. Dajte da dobijemo broj strane, pa da možemo da pratimo i da nastavimo. Našli smo stranu 6. U jednom trenutku će Pretresno veće da traži kopiju, ali sada to nije potrebno. Možemo da idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je vama poznato ili vam je tada bilo poznato, gospodine Kiruđa, da Teritorijalna odbrana nije nešto šta je tada kreirano kao supstitut za Jugoslovensku narodnu armiju već je to ranije postojeći deo oružanih snaga predviđen ustavom koji se formirao uvek na lokalnom nivou, na celoj teritoriji nekadašnje Jugoslavije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, sastanak koji ste pomenuli je održan 21. aprila, kao što ste i rekli. Možda ste приметili da je to bilo prvi put da je komandant snaga došao u sektor i lokalne vlasti koje su se sa njim sastale su to izložile. Zaključak do kojeg se došlo na tom sastanku je da se već primenjuju uslovi Vensovog plana, a pretpostavljam da su i vama vrlo poznati ti uslovi Vensovog plana. Takođe, sobzirom na te uslove, morate zaključiti da je pitanje Teritorijalne odbrane nešto strano u okviru pravila Vensovog plana, dakle ne bi trebalo da bude nikakvih sličnih snaga u tom trenutku tamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja govorim o jednoj drugoj stvari, ne znam da li se razumemo. Nije Teritorijalna odbrana formirana kao supstitucija JNA, već je postojala kao oblik neposrednog odbrambenog angažovanja građana na celoj teritoriji Jugoslavije. Sve vreme i mnogo ranije pre nego što su konflikti izbili, postojala je kao deo sistema odbrane i zaštite Jugoslavije.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne bih mogao merodavno da govorim o tome šta je bilo tamo pre nego što smo mi došli, u drugom kontekstu i iz drugih razloga. Ako vi tako kažete, gospodine Miloševiću, ja ne vidim način da osporavam stvari koje su postojale u bivšoj Jugoslaviji pre nego što smo mi došli i pre nego što je određen naš mandat. Svakako ne bih bio u mogućnosti da tako nešto znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja samo želim da dovedem u pitanje jedan nesporazum koji je verovatno nastao kod vas, da ste vi zaključili, koliko sam ja razumeo, da se Teritorijalna odbrana tada formirala da bi supstituisala JNA. A ona je postojala mnogo ranije, i bila čak posebno naglašena i u Ustavu Jugoslavije tada važećem, jer se u njemu kaže, to vam je član

240, stav 2 Ustava: "Oružane snage Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije čine jedinstvenu celinu i sastoje se od Jugoslovenske narodne armije kao zajedničke oružane sile svih naroda i narodnosti" i tako dalje "i od Teritorijalne odbrane kao najšireg oblika organizovanog oružanog opštenarodnog otpora". Dakle, nije se Teritorijalna odbrana, želim da vas pitam da li vam je to jasno, formirala tada kao supstitucija armiji već je postojala kao deo oružanih snaga Jugoslavije utvrđen ustavom iz vremena kada je Jugoslavija bila jedinstvena, a tada je još uvek ona postojala. Dakle, da li vam je ta činjenica poznata? To je bio postojeći deo oružanih snaga. Dakle, nije nastao kao reakcija na Vensov plan, to želim da utvrdim.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja ću se vratiti ako Sud dozvoli na ono šta sam rekao da su Teritorijalna odbrana i moja upotreba tog termina bili u kontekstu pokušaja da se demobilišu postojeće snage onako kako je to traženo po Vensovom planu, a da ta demobilizacija nije bila kvalifikovana. Trebalo je da bude totalna demobilizacija. Nije trebalo da bude oružanih snaga sa velikim oružjem, osim policije u svrhe održavanja reda i mira. Mi smo u pokušaju da to sprovedemo u život došli do pitanja Teritorijalne odbrane i od strane Srba smo dobili razne razloge, kao što je odbrana njihovih granica od hrvatskih infiltratora. To je, u stvari, kontekst u kome je dato ovo objašnjenje i ja želim da to ponovo naglasim. Objašnjenje o postojanju koncepta Teritorijalne odbrane, postojanja snaga Teritorijalne odbrane u Ustavu Jugoslavije, kao što je gospodin Milošević objasnio, možda jeste, a možda i nije tačno. Ja o tome ne mogu da govorim, ja sam govorio samo o onom konceptu onako kako sam to opisao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li vam je poznato da je Hrvatska 1991. godine krenula u otcpljenje od Jugoslavije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Koliko sam shvatio, u vreme kada smo mi stigli njih su priznale Ujedinjene nacije i državu Hrvatsku i druge konstitutivne delove bivše Jugoslavije, kada smo mi tamo stigli. Takođe, koliko sam ja shvatio, unutar države Hrvatske, u stvari to su činjenice, nije to onako kako sam ja to shvatio, postojala je jedna oblast unutar Hrvatske gde je naša misija trebala da razreši sporove oko teritorija. Kada i pod kojim uslovi- ma se Hrvatska otepcila od bivše Jugoslavije 1991. godine, to je nešto sa čime ja nisam upoznat, sa tim detaljima iz 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi se niste time bavili, ali je vama sigurno poznato da je naglašeno da je funkcija Vensovog plana bila da se postigne

mir, da se obezbedi sigurnost građana na teritorijama na kojima su bili konflikti i, što je takođe bitna karakteristika, da prisustvo snaga Ujedinjenih nacija u zonama pod zaštitom Ujedinjenih nacija ne prejudicira političko rešenje i da do rešenja treba doći političkim sredstvima. Je li tako, gospodine Kiruđa? Kada klimnete glavom, onda to ne ulazi u zapisnik, pa vas molim da glasno odgovorite.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam čekao da završite, naravno da ću vam dati odgovor koji možete da čujete. Manje više sve što ste rekli, uz jednu priličnu razliku, ako sam vas dobro čuo, radi se o tome da ste spomenuli da je odgovornost Ujedinjenih nacija da održavaju red i mir dok se traži političko rešenje. Gospodine Miloševiću, vi sigurno znate da je to sasvim, da to nije sasvim tačno. Mir i red su trebale da održavaju lokalne policijske snage i gradonačelnici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nisam to ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite da svedok završi svoj odgovor.

SVEDOK KIRUĐA: Zakon, to jest red i mir, kao vrlo ključni elementi su ostavljeni u lokalnim rukama. Jedina uloga koju su Ujedinjene nacije imale je bila da nadziru da se ta funkcija pravilno izvršava. Kao što se sećate, u svom svedočenju ovde ja jesam spomenuo da se to pretvorilo u prilično veliku rupu u pravilima, u smislu toga da Ujedinjene nacije nisu mogle da ispuni taj deo Rezolucije i taj deo svoje odgovornosti.

SUDIJA ROBINSON: Da li mislite na posmatranje, na nadziranje?

SVEDOK KIRUĐA: Ne, ne na nadziranje. Ja jesam tokom svog svedočenja rekao da su Srbi pretvorili snage koje su u suštini bile vojne snage u privid policijskih snaga, koje su bile po snazi, to jest i po brojnosti i po oružju van dometa predviđenog Vensovim planom. Oni su postali ono šta se nazivalo Vojska Republike Srpske Krajine koja se u stvari bavila ciljevima kao što je nezavisnost te oblasti. Tako da, da su Ujedinjene nacije imale odgovornost da održavaju red i mir, onda bi snage UN-a koje su tu bile, onda bi te snage došle u drugačijem brojnom stanju i u drugačijem sastavu. Oni su samo došli da nadziru kako lokalna policija održava red i mir.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali mi govorimo o UNPA zonama, o zonama pod zaštitom Ujedinjenih nacija, dakle ne o zonama pod opservacijom Ujedinjenih nacija, nego se reč vodi ovde o zonama pod zaštitom Ujedinjenih nacija. Prema tome, pretpostavljam da je legitimno pitanje da li su Ujedinjene nacije zaštitile te zone i stanovništvo u tim zonama, ali na to ćemo doći sledom događaja. Recite mi, gospodine Kiruđa, sobzirom da kada ste došli, vi ste došli već po Vensovom planu, pretpostavljam da ste se bili upoznali sa događajima koji su prethodili donošenju Vensovog plana, da ste se upoznali sa razlozima sukoba, odnosno sa razlozima zbog kojih je došlo do sukoba nakon čega je nastao Vensov plan i raspoređivanje mirovnih snaga, odnosno UN zaštitnih snaga? Da li vam je poznato da je do prvih ozbiljnijih incidenata u Krajini došlo kada su hrvatske vlasti u jesen 1990. godine krenule da oduzimaju oružje od lokalne policije i Teritorijalne odbrane na prostoru ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, moraćemo da to razmotrimo u odnosu na relevantnost svedočenja ovog svedoka. Ovo su događaji koji su se desili pre nego što je svedok došao na lice mesta. On, prema tome, ne može neposredno o tome da govori i prolaženje kroz sve te događaje sa njim u stvari neće ništa više da doda čitavom ovom predmetu. Možete da ga pitate, naravno, o događajima posle njegovog dolaska, ali nema svrhe da ga pitate o događajima pre toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja sam pitao gospodina Kiruđu, sobzirom da je on došao da obavlja jedan važan zadatak, da li mu je poznato šta je prethodilo i šta su razlozi donošenja Vensovog plana i da li mu je poznato kako je došlo do neprijateljstva. Ako on kaže da mu to nije poznato, ja ću da idem dalje. To nema nikakvih problema, ali mislim da je pitanje da li mu je poznato kako je došlo do neprijateljstva sasvim legitimno pitanje.

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Meni se čini da je njegovo mišljenje, osim ako ne možete da pokažete relevantnost toga, neće moći mnogo da nam pomogne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato, gospodine Kiruđa, da Srbi u Krajini nisu priznavali secesiju Hrvatske sobzirom da je ona bila suprotna i Ustavu Jugoslavije tada važećem i međunarodnom pravu, jer bi usled toga došlo do nasilnog degradiranja njihovih prava koja su

ravnopravno imali sa drugim građanima u Republici Hrvatskoj i u Jugoslaviji u celini? Da li vam je to poznato?

SUDIJA MEJ: U čemu je relevantnost ovog pitanja u odnosu na svedočenje ovog svedoka? Znam da vi to tvrdite i vi to vrlo često iznosite. Međutim, meni se čini da to nije relevantno za svedočenje ovog svedoka, svejedno da li on to zna ili ne zna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ta relevantnost je, gospodine Mej, u nesumnjivo neotuđivom pravu srpskog naroda, u pravu koje se ne oduzima ni jednom narodu, a to je pravo na samoodbranu. I relevantnost je u tome da ustanovimo da su oni zaista bili ugroženi na toj teritoriji i da su koristeći pravo na samoodbranu imali niz aktivnosti koje su upravo povezane sa tim pravom. I ja o tome pitam svedoka koji je tamo bio prisutan sve to vreme kada su se događaji odvijali.

SUDIJA MEJ: Ne. To je nešto o čemu ćemo mi morati da odlučujemo, jer kao što smo čuli ranije i kao što sam ja rekao ranije, to je ono šta vi tvrdite, da je na lokalnim Srbima bilo da se brane. Međutim, gledišta svedoka je, uz dužno poštovanje prema svedoku, totalno irelevantno. I govoriti o onome šta se desilo pre nego što je on došao neće ništa doprineti ovom predmetu već se time samo uzalud troši vreme. Vi to možete da radite sa drugim svedocima koji imaju veze sa tim periodom, ali sada treba da se pozabavite, ako mogu da tako kažem, svedočenjem ovog svedoka koje se odnosi na ono vreme kada je on bio u Hrvatskoj i Bosni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, gospodine Mej, preskočiću onda nekoliko pitanja koja bez obzira na nastojanja koja imate neće moći da budu zaočena, ali evo biću sasvim precizan u vezi sa pitanjima za ovog svedoka.

SUDIJA MEJ: Takvi komentari su potpuno nepotrebni i potpuno neistiniti. Ovo su pitanja koja ste vi pokrenuli i mi ćemo se tim pitanjima baviti kada za to dođe vreme. Morate to da shvatite. Mi sada razgovaramo o relevantnim stvarima u odnosu na svedočenje ovog svedoka. Molim vas da unakrsno ispitujete svedoka u vezi onoga o čemu je on svedočio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je komanda UNPROFOR-a bila dobro informisana o zbivanjima na terenu?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: I da i ne. Na samom početku mi smo naravno morali da budemo otvoreni i da učimo, da bi shvatili šta se dešava na terenu. Tako da je naše znanje, ja sada govorim u kolektivnom smislu UNPROFOR-a kao celine, mi jesmo naučili mnogo i pre, a još i više tokom perioda koji smo proveli tamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja govorim o periodu koji ste proveli tamo, dakle da li ovo što sada kažete znači da, evo ne računajući pojedinačne incidente neke, zaista neke pojedinačne incidente koji su mogli da promaknu pažnji vašeg prisustva na terenu. Dakle, ne računajući neki pojedinačni incident, da li možemo da konstatujemo da ni jedno značajnije i krupnije događanje ili proces nisu mogli da prođu nezapaženi i neregistrovani od pripadnika UNPROFOR-a, od strane vašeg personala, drugih pripadnika UNPROFOR-a i tako dalje? Da li je tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Iskreno, život je mnogo komplikovaniji od toga, malo mi je komplikovano da zastupam stav da smo mi primetili sve šta se dešavalo. Mi smo primetili ono o čemu smo govorili. Ne bih se iznenadio da neko kaže da je došlo do nekog događaja, da neko utvrdi da se "to i to" desilo, a da ja to nisam primetio. Život je takav, mi ne možemo sve da znamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja govorim o značajnijim događajima, kretanjima, dešavanjima i tako dalje. Da li pretpostavljamo, dakle da značajniji događaji nisu mogli proći nezapaženo ili neregistrovano od strane vaše misije i UNPROFOR-a u celini?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U pravu ste. Veći deo mog svedočenja ima veze sa onim događajima za koje smo mi smatrali da su značajni. Ali ako govorite o svemu šta se dešavalo, onda nisam siguran u to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A da li to znači da su o svim tim krupnijim događajima, o svim tim značajnijim događajima, odnosno o svemu šta ste vi saznavali, nužno morali biti obavешteni po vašoj vertikali i ljudi koji su se nalazili na čelu tih vojnih posmatrača i UNPROFOR-a i cele te organizacije? Je li tako, vi ništa niste zadržali za sebe, sve šta ste saznavali sa terena sve je bilo vertikalno slato do vrha, do generala Satiša Nambijara (Satish Nambiar)? Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, hvala vam što ste postavili to pitanje. Ja sam malo ranije rekao da smo se mi maksimalno trudili

da izvestimo naš štab o svemu onome šta smo smatrali da je važno, čak uključujući i moje svedočenje ovde. Meni je čak u jednom trenutku iz UN-a rečeno: "Nemoj to da radiš, suviše se uključuješ u sve to". Međutim, mi u stvari nismo imali nikako zadržavanje, u vezi bilo čega.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Znači sve ste slali, o svemu ste izveštavali, je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, tačno. Koliko i kako sam najbolje znao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U vašoj izjavi ste nekoliko puta pomenuli da ste se sretali sa generalom Nabijarom. Recite mi kakav ste utisak imali o njemu? Da li se radilo o jednom savesnom, sposobnom profesionalnom vojniku, časnom i u svakom pogledu u skladu sa zadatkom koji je imao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mogu da kažem da mi je drago i da smatram da on jeste u toj kategoriji. Ja sam ga dobro upoznao i mogu da kažem da je on bio profesionalan savestan čovek koji je bio vrlo podesan za taj posao koji je radio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa evo, ja ću vam pročitati njegovu izjavu pošto se on osvrtao na događaje u Jugoslaviji. On je bio tada direktor institucije koja se zove "Junajted servis institjušn" (United Services Institution) i on kaže da on i njegovi ljudi za vreme dok je on bio u Jugoslaviji, to znači i on i vi i svi drugi koji su činili tu brojnu misiju od više hiljada ljudi, imam njegov citat: "Nije bio očevidac bilo kog genocida ili ubistava ili masakara na svim stranama koji su tipični za takve uslove za vreme sukoba". Je li to tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Vi ste mi pročitali izjavu generala Nambijara. Ja to nisam video. Ako vi kažete da to jeste njegova izjava, jedino šta ja mogu na to da kažem je da to jeste izjava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ako vi.. Da li vi sumnjate da je to njegova izjava?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja čak i ne znam šta je to, ja to nisam video.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vam ne zameram što vi to niste videli, nije vaša dužnost da pratite njegove izjave.

SUDIJA MEJ: Pa nije mogao, kako je mogao to da vidi. Gospodine Grum, da li je to nešto šta ste vi obelodanili Odbrani, da li je to jedna od vaših izjava?

TUŽILAC GRUM: To je nešto novo za mene, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Onda tim ima manje razloga da svedok zna za tako nešto. Za sada prihvatamo da je ta izjava koju vi imate izjava generala. Pretpostavljam da svedoka možete da pitate, pošto je čuo tu izjavu, da li ima nekakav komentar o tome?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da olakšam gospodinu Kiruđi, ja ću sada nastaviti sa pitanjima, a u toku pauze, koja će sada uslediti koliko gledam na ovaj sat, staviću na ovu vašu tehniku traku da vidite tu izjavu generala Nambijara, pa onda ako želi gospodin Kiruđa da nešto komentariše svakako može, to je njegovo pravo. Prema tome, da ne gubimo vreme na objašnjenja u vezi sa tim. Dakle, on govori o nasilju koje je bilo svojstveno svim stranama u uslovima takvog konflikta. Da li se vi slažete, gospodine Kiruđa, da kad takav jedan građanski rat i etnički konflikt nastane, da je tu jedino šta se može činiti samo da konflikt prestane, a da se tu nikakve male popravke ne mogu postići nikakvim parcijalnim sredstvima? Samo prekid konflikta predstavlja rešenje, i vraćanje političkim sredstvima rešavanja predstavlja rešenje. Je li tako ili ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je dugačko pitanje iz nekoliko delova. Deo na koji se ja fokusiram je tema nasilja koju ste vi spomenuli kao nešto šta postoji. Mogu da kažem da jesmo videli nasilje od strane tri grupe, ali ono nije bilo istog razmera ili iste težine. Drugo, što se tiče brojeva, što se tiče posledica i uticaja, to takođe nije bilo iste veličine i srazmere. I takođe, ako me pitate da li je miroljubivo rešenje bilo izlaz, ja bih se očigledno složio sa vama. I na sastancima sa vama smo se to i složili sa vama jer je priroda Ujedinjenih nacija, o tome ne treba ni govoriti, da traži miroljubiva rešenja. Podrazumeva se da je to nešto oko čega smo se složili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je u vašem iskustvu za sve vreme dakle, vašeg boravka bilo išta šta je činila zvanična Srbija i ja lično izvan upravo tog glavnog cilja, da se postigne mir i da se nađe političko rešenje? Da li vi znate o bilo čemu šta je rađeno suprotno tom cilju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bojim se da je ovo toliko široko pitanje da mogu da vam samo delimično odgovorim. Moje svedočenje ovde sadrži i

ono šta smo mi čuli od vas i pred kraj ispitivanja ste čuli kako sam pošteno i otvoreno ponovio da vi jeste rekli da treba da se dođe do miroljubivog rešenja. Što se tiče bilo čega šta se dogodilo, odnosno svega šta se desilo, to je možda bilo u suprotnosti sa tom politikom i uz dužno poštovanje, ja ne mogu da odgovorim na to zato što nisam bio prisutan svemu šta se dešavalo, niti sam bio upoznat sa svim tim stvarima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi govorite o onome šta vi znate. A dobro, da li to šta komandant UNPROFOR-a kaže da nije reč o genocidu i ima u vidu kvalitetan sistem posmatranja koji ste vi uspostavili i sistem izveštavanja i izveštaje iz područja Krajine, iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, da li se to može smatrati verodostojnom tvrdnjom, autentičnom izjavom, u vezi ovoga šta vas pitam?

SUDIJA MEJ: Svedok ne može to da komentariše. Kao prvo, genocid je tehnički izraz i jedno od pitanja koje mi treba da odredimo, zato što se u optužnici za Bosnu navodi takva tvrdnja. Rekli ste da ćete pustiti video snimak. Sada je vreme za pauzu. Mi ćemo sada da idemo na pauzu i možda možete da organizujete da se video snimak pusti u nastavku. Idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo, na kaseti imamo, doduše ne ovu izjavu, ali identičnu ovu izjavu je on dao u Indiji (India), ovu koju sam citirao, bio je gost na fakultetu i odgovarao je na pitanja studenata i videćete onu istu tvrdnju koju ćete sad moći da vidite na kaseti. Molim vas da pustite kasetu.

(Video snimak)

Novinar: Po vašem znanju da li je bilo genocida u Bosni i Hercegovini?

Satiš Nambijar: Prvo bih hteo da razjasnim, ja nisam bio glavnokomandujući za Bosnu i Hercegovinu, Bosna i Hercegovina je bila samo jedna od mojih dužnosti. 28.000 vojnika je bilo raspoređeno po čitavoj bivšoj Jugoslaviji izuzev Slovenije. A u vezi vašeg pitanja, na to ću odgovoriti sasvim direktno. Što se tiče komandanta UNPROFOR-a, a to sam ja, nikada me ni jedan vojnik nije

obavestio o bilo kakvom genocidu, jer genocida nije bilo. Bilo je tvrdnji drugih ljudi iz svih područja, ali moje trupe nisu učestvovalе u genocidu. Nikada me nisu obavestili o takvim stvarima pa tako ni ja nisam nikada obavestio bilo ...

(Kraj video snimka)

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, bilo je sasvim kratko. Je li ovo general Nambijar?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li imate potrebu sada da komentarišete ovaj njegov stav?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, hteo bih da dam jednu kratku primedbu. Izjava sa te trake, kada general Nambijar kaže sledeće, ako sam ja to pravilno shvatio: "Niko od mojih snaga meni nije prijavio incidente genocida", mislim da je upotrebio tu reč. Ranije sam rekao da je general Nambijar imao jako puno smisla za ispravnost, za ono šta je pravilno da se uradi, bio je čovek od integriteta i bio je izuzetno pažljiv i precizan u svom izražavanju. Primećujete da je on rekao: "Niko od mojih snaga". Želim da uđe u zapisnik da postoji memorandum koji sam ja ovde pročitao gde se navode imena određenih mesta i gde sam rekao, ja sam upotrebio formulaciju: "Rečeno nam je da postoje koncentracioni logori", počevši sa Keratermom i mislim da se završava sa Omarskom ili tako nešto, nekoliko mesta. Jasno se sećam da je general Nambijar dobio tu kopiju i on je bio jedini u štabu, u mom štabu, ne moj šef Sedrik (Cedric Thornberry) niti bilo ko drugi, on je bio jedini koji me je zbog toga nazvao. Bio je veoma zabrinut oko toga da li je to istina ili ne i pošto je bio džentlmen, naglašavam da je bio jako uctiv i ostao je sa mnom u vezi čak i nakon što je napustio UNPROFOR, direktno je komunicirao sa mnom. I onda je zatražio, zamolio me je da pripazim na upotrebu izraza "koncentracioni logor" koja se pojavljuje u memorandumu. U skladu sa svojom pažljivošću, nazvao me je i rekao: "Čarls, da li ti stvarno kažeš da je to tako" i ja sam rekao "da, tako nam je prijavljeno, tako smo obavesteni. Ali ako ne želiš", sećam se tog razgovora, "da se upotrebi izraz koncentracioni logor, šta bi ti želeo da, kako misliš da treba da ih nazovem", pitao sam ga i on je rekao: "Možda pritvorni centri". Ja sam rekao: "Ne, situacija je gora od toga". I kada su kasnije stigle fotografije, ako se sećate fotografija iz tih krajeva, mi zapravo uopšte nismo

preterivali. I sada, dok gledam tu izjavu, on je rekao: "Niko od mojih snaga", ja nisam bio među njegovim snagama. Znači, on je bio tačan u onome šta je rekao, ja nisam pripadao njegovim snagama i ja nisam njemu izveštavao. Ali on je mene nazvao u vezi toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali je nesporno da je on bio obavješten o svim izveštajima koji su slati, uključujući i vaše izveštaje?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Ja sam hteo da kažem da je on bio tehnički u pravu kada je rekao: "Niko od pripadnika njegovih snaga", ali suštinski to nije bilo potpuno, jer nije ubrojao mene. Međutim, tehnički, ja i nisam bio deo njegovih snaga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da idemo dalje. Vi ste u vašoj izjavi naveli sledeće: "Do početka aprila su mnoge države, uključujući i Evropsku uniju, priznale nezavisnost Bosne i Hercegovine. To je ubrzalo pogoršanje stanja koje smo uočili u Bosni i imalo je jak uticaj i na naš posao u sektoru Sever". Molim vas, možete li malo da objasnite to negativno dejstvo priznanja Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, da li imate broj strane? Imate li broj strane sa koje ste citirali, molim vas?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Žao mi je, nemam, ali pretpostavljam da možete da prepoznate svoj stav.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Prepoznajem paragraf, ali bih bio precizniji ako biste mi dali izvor samog citata, bez obzira na to pošto prepoznajem ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, dajte da to pronađemo. Ukoliko hoćete da unakrsno ispitujete svedoka u vezi sa njegovom izjavom, onda morate da pomenete konkretni paragraf. Bilo bi fer kada bi on to imao pred sobom da bi mogao da odgovori u kontekstu. Sada ćemo da nastavimo dalje, pronaći ćemo taj paragraf, ali hajde da sada ne trošimo vreme uzalud.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A da li vam je poznato, gospodine Kiruđa, da su pre početka rata u Bosni, to je bilo 17. marta 1992. godine, lideri tri nacionalne zajednice u Bosni potpisali izjavu o principima novog ustavnog rešenja za Bosnu i Hercegovinu? To je taj takozvani Kutiljerov plan (Cutileiro Plan) po kome bi Bosna bila jedinstvena država u svojim dotadašnjim granicama sa tri konstitutivne nacionalne jedinice. Taj plan je, koliko je

poznato, mogao da očuva mir. Međutim, Izetbegović je, na sugestiju tadašnjeg ambasadora Sjedinjenih Američkih Država u Jugoslaviji, Vorena Cimermana (Warren Zimmerman) povukao svoj potpis. Da li vam je to poznato?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, Kutiljerov plan mi zvuči poznato, ali ničeg drugog se ne sećam, ni debate, ni datuma, niti bilo čega drugog.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne sećate se ni ovog događaja ni ovih činjenica koje sam pomenuo vezano za to?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne sećam se da je to bilo nešto u čemu smo mi učestvovali i u tom stepenu, dakle dovoljno da bih ja mogao da znam sadržaj plana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pročitaću vam šta je u svojoj izjavi aprila 1999. godine general Nambijar rekao u svojstvu šefa ove institucije, one indijske institucije koju sam citirao...

TUŽILAC GRUM: Prigovor, časni Sude. Svedok je rekao da se ničega ne seća, da ne može ništa da ponudi Pretresnom veću. Sada mi se čini da je ovo pokušaj da se putem ovog svedoka uvedu Nambijarovi stavovi, a to nije prikladno. Ako gospodin Milošević želi da pozove gospodina Nambijara, sigurno je da Tužilaštvo nema prigovor na to. Ako gospodin Milošević želi da nam dostavi kopije tih izjava, mi ćemo da ih pogledamo i možemo stipulirati da se one uvedu na taj način, ali ulažemo prigovor na pokušaj da se ove izjave ovako uvode. Mi smatramo da je to neprikladno.

SUDIJA MEJ: Optuženi može da postavi pitanje u vezi sa onim šta je u izjavi, pod uslovom da je relevantno i da svedok može da se bavi time. On može da iznese tu izjavu pred svedoka, on ima pravo na to pod uslovom da je to relevantno, i svedok može da odgovori. Naravno, činjenica da se ova izjava iznosi pred svedoka, kao što smo ranije rekli, ne čini tu izjavu dokazom. A sada, gospodine Miloševiću, da li se to odnosi na Kutiljerov plan, to pitanje koje ste upravo postavili?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Odnosi se na zaključenje mira u Bosni i na prepreke tom miru koje smo naročito osećali mi koji smo želeli da se taj mir postigne, gospodine Mej. Ja uopšte neću insistirati da gospodin Kiruđa bilo šta odgov-

ori na pitanje ukoliko on to ne želi. Ja želim samo da on to prokomentariše, sobzirom da je bio zvaničnik Ujedinjenih nacija.

SUDIJA MEJ: U redu. Da, prekinuću vas ovde. Iznesite nam citat, saslušaćemo gospodina Kiruđu da vidimo da li on može time da se pozabavi. Dakle, da čujemo početak citata, da vidimo šta želite da iznesete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa citat je prilično kratak. Pitaću ga samo da odgovori da li se to slaže i sa njegovim zapažanjima. Ovo je citat Satiša Nambijara, a on glasi: "Ironično je da Dejtonski sporazum (Dayton Accord) o Bosni nije suštinski drugačiji od plana koji je u Lisabonu (Lisbon) napravio portugalski ministar spoljnih poslova Kutiljero (Jose Cutileiro) i britanski predstavnik lord Karington (Peter Carrington), i o kojem su se sve tri strane složile pre nego što je došlo do bilo kakvog ubijanja, ili od Vens - Ovenovog plana (Vance-Owen Plan) koji je Karadžić bio voljan da potpiše. Jedan od glavnih problema bio je to što na strani američke administracije nije postojala volja da se slože da Srbi imaju legitimno pravo ...

SUDIJA MEJ: Mislim da je ovo ipak izvan raspona svedočenja ovog svedoka. Iznešena je tvrdnja da se Dejtonski sporazum nije suštinski razlikovao ni od Kutiljerovog plana, ni od Karingtonovog plana. Gospodine Kiruđa, da li smatrate da možete da date koristan komentar o tome?

SVEDOK KIRUĐA: Dozvolite da stavim u kontekst svoj odgovor zašto ne mogu da dam komentar o tome. Pominjanje Kutiljera i Karingtona je nešto šta je bilo pre nego što je počela misija u bivšoj Jugoslaviji, a Dejtonski sporazum je bio mnogo posle mog odlaska iz tog područja. Dakle, ova oba događaja me stavljaju izvan mogućnosti da imam direktna saznanja o tim pitanjima.

SUDIJA MEJ: Sledeće pitanje je bilo o američkoj administraciji i njihovom stavu u odnosu na Srbe. Da li o tome možete da nam date bilo kakav komentar ili ne?

SVEDOK KIRUĐA: Ne, ne bih mogao, jer nemam takav kontekst da bih to mogao da učinim.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, molim vas da idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dozvolite mi da pitam gospodina Kiruđu da li se seća i ovoga šta se kaže u vezi sa tim, u vezi sa tim šta kaže general Nambijar: "Sećam se zvaničnika Stejt Dipartmenta (US Department of State) Džordža ...

SUDIJA MEJ: Ne, mi smo već doneli odluku u vezi sa tim. Rekli smo da svedok ne može time da se bavi, osim ako to nije nešto šta se direktno odnosi na njega, on ne može da se bavi pitanjima američke administracije, on ne može na tako nešto da odgovori.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo se ne odnosi samo na to. General Satiš Nambijar kaže da, pošto je Džordž Keni (George Kenney) imao isti takav stav, on kaže: "Ja sam mu ponudio pratioca, da ode da sam vidi da ništa od onoga .."

SUDIJA MEJ: Kome je ponudio pratioca, ko je kome ponudio pratioca?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Satiš Nambijar je ponudio diplomati Džordžu Keniju da mu da pratnju da ode i da sam lično vidi ono što tvrdi, ili nešto od onoga šta tvrdi ...

SUDIJA MEJ: To nije ništa...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da ide da vidi nešto od toga što tvrdi. I on dalje kaže: "On je prihvatio moju ponudu i posle toga se radikalno preokrenuo".

SUDIJA MEJ: Ponovo ću doneti odluku protiv ovoga. To nije nešto čime svedok može da se bavi. Ako vi želite da pozovete generala Nambijara, možete to da učinite kada budete izvodili svoje dokaze, ali sada ne možete da pitate svedoka o nečemu čime on ne može da se bavi. To nije fer prema njemu, a nije ni adekvatna upotreba pravila postupka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nemam ni najmanju nameru da ne budem fer prema gospodinu Kiruđi. Smatrao sam da je on kompetentan da komentariše ova pitanja. Ako vi smatrate da nije, ne moramo ići dalje po njima. Molim vas, recite mi da li vi smatrate da je priznanje Bosne i Hercegovine ubrzalo pogoršanje stanja u toj republici?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam ovde svedočio da je, u vreme kada je uspostavljena misija UNPROFOR-a, Bosna i Hercegovina bila relativno mirno mesto. Bila je potpuno mirno mesto, kada smo mi stigli tamo, do tog stepena mirno da je struktura misije napravljena tako da to uzima u obzir, uz nadu da će ova mirna situacija da se nastavi. I to je išlo do tog stepena da je komanda misije trebalo da bude u Sarajevu, a imali smo dva logistička bataljona locirana u Banja Luci. Ta procena Ujedinjenih nacija se pokazala netačnom i u vremenskom periodu koji pominje gospodin Milošević, to se može smatrati samo asocijacijom, dakle povezivanjem sa tim vremenskim periodom, a ne uzrokom. Ubrzo posle tog priznanja, u vreme kad smo se mi tamo nalazili, posmatrali smo kako sukob zahvata celu Bosnu, i komanda UNPROFOR-a je izmeštena odatle.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da su neki veoma ugledni političari kao što su Fransoa Miteran (Francois Mitterrand) ili lord Piter Karington, a i neki drugi, tvrdili da je preuranjeno priznanje Hrvatske bilo greška i da je onemogućilo mirovni proces? Da li vam je to poznato, sobzirom da ste se upravo time bavili?

SUDIJA MEJ: Nije na ovom svedoku, koji je u to vreme bio zvaničnik Ujedinjenih nacija da komentariše ono šta je rekao predsednik Miteran ili lord Karington. Kao što sam već rekao, ako želite da izvodite dokaze u vezi sa tim, to možete da učinite u doglednom trenutku, ali to ne samo da nije fer prema ovom svedoku već su i njegovi stavovi u vezi sa tim, uz dužno poštovanje, irelevantni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro gospodine Mej, onda ću da se vratim na sasvim konkretna pitanja. Vi ste juče svedočili, a video sam neke navode i u vašoj izjavi, naime meni je drago da ste vi ustvari, sada govorim o Lazareviću, juče ste govorili o Lazareviću, je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, jesam, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Meni je drago da ste u stvari potvrdili ono šta i ja mislim, da je taj Lazarević bio jedna obična bitanga. To je bio i vaš zaključak, je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja nisam koristio reč bitanga, ako se sećate, ali jesam svedočio da sam bio jako oprezan i obazriv u vezi njega i pazio sam kako se ponašam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Rekli ste da je pravio štetu. Je li tako?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da je organizovao hapšenje prevodioca?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da je to verovatno učinio iz nekih ličnih interesa, je li tako?

SUDIJA MEJ: To nije njegovo svedočenje. Svedočenje gospodina Lazarevića je bilo da je delovao po instrukcijama u cilju da se vrši opstrukcija. Prema tome, može da se kaže da svedočenje ovog svedoka ustvari potvrđuje ono šta je rekao gospodin Lazarević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja mislim, gospodine Mej, sasvim suprotno, da svedočenje ovog svedoka potvrđuje da je Lazarević pravio štetu i da je Lazarević obmanjivao i svoje sunarodnike, jer ako pogrešno prevodi razgovor između, na primer, pukovnika Španovića i gospodina Kiruđe, onda sigurno ne čini uslugu ni svojoj strani, a ni gospodinu Kiruđi.

SUDIJA MEJ: To je na nama da procenimo u dogledno vreme, a sada treba da idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste rekli u vezi sa njim: "Tokom misije naučio sam od njega da ne prihvatam nikakve informacije bez da ih još jednom ne proverim i u nezavisnim izvorima". Jeste li zaključili da je sklon laganju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. On je kod mene, imao sam osećaj da on pokušava da manipuliše sa mnom.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, mogao bih da vam pomognem. To se nalazi na petoj strani engleske verzije iskaza koji je gospodin Kiruđa dao istražitelju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su vam onda zvaničnici u Krajini rekli da iza tog insceniranog hapšenja gospođe Indire Kulenović stoji Lazarević?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je bilo na sastanku koji je usledio odmah pošto sam ja uložio žalbu, na sastanku kod gospodina Mileta

Paspalja. Tošo Paić je brzo došao na drugi sastanak i pokušao je da uspostavi određenu, da se distancira u odnosu na ono na šta sam se ja žalio i da objasni da je to prouzrokovao Lazarević, ako je to ono na šta vi mislite. Ja nisam sasvim verovao u ono šta je on rekao, ja sam samo rekao šta mi je on rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li sam ja dobro razumeo objašnjenje njegove pozicije? Koliko ja ovde shvatam, on je bio prevodioc, a Bulat je bio oficir za vezu. Je li tako ili ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno, tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to je ono šta sam ja ovde tvrdio, kad je on svedočio, da je on bio običan prevodilac, a on je tvrdio da je bio oficir za vezu, a ustvari Bulat je bio oficir za vezu, a on prevodilac.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ispravka, gospodine Miloševiću. Bulat nije bio oficir za vezu. Bulat je bio šef, on je bio komandant, a Lazarević je bio oficir za vezu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, da li vi imate utisak da, kada je on rekao da je Lazarević to uradio, da smo mi imali razloga da verujemo da je Lazarević bio sam u tom poduhvatu, da je on to sam uradio?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja smatram da je on verovatno iz nekog koristoljublja to uradio. Možda je hteo on da se zaposli na mesto vašeg prevodioca ili nešto drugo, ja ne znam vaš zaključak o tome.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, moramo da vodimo računa o svedočenju, ovo zaista nije na ovom svedoku. Svedočenje gospodina Lazarevića je bilo da je to bio namerni plan da se to opstruira, da se izvrši opstrukcija. On je bio agent KOS, on je bio deo vojne obaveštajne službe i on je bio postavljen na taj položaj kao oficir za vezu da bi opstruirao misiju Ujedinjenih nacija i druge misije. Zato je tamo poslat, da to uradi. A vi možete da pitate svedoka da li je gospodin Lazarević bilo šta rekao, možete da ga pitate, bilo šta u vezi sa okolnostima na osnovu kojih ćete moći da dođete do zaključka zašto je on tako nešto uradio, kakvi su bili njegovi motivi. Da li je sugerisano da je on to činio zbog lične dobiti ili napredovanja ili bilo šta tome slično.

SVEDOK KIRUĐA: Ja sam imao indikacije da, kad god je on bilo šta radio, uvek su postojale obe komponente, i lična i zvanična. Obe komponente su bile tu. Kada je reč o ličnoj strani, rekao sam vam kako sam ga upoznao, kako mi se predstavio, kako je pokušavao da uvek nešto za sebe dobije. To je na toj ličnoj strani. A kada je reč o upletanju u naš rad, o dokazima o hapšenju prevodioca, o pogrešnim tumačenjima tog sastanka na kojem je bio pukovnik Španović, to nije moglo biti samo lično. I mi smo to rekli Bulatu, rekli smo i Toši Paiću, kao što se vidi u zapisniku. Đuro Škaljac je mogao da utiče na pokušaj hapšenja. Ako su hteli da se distanciraju, mogli su vrlo lako da ga otpuste i to odmah, a učinili su suprotno. Bulat je insistirao da ga on prevodi, čak i nakon što smo mu sve rekli. I onda smo mi rekli Bulatu: "U tom slučaju, kada vi govorite, neka vas Lazarević prevodi, a kada mi govorimo, kada neko od nas govori, prevodiće neko drugi". Dakle, to je nešto što nije bilo ličnog karaktera.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Maločas ste vi izrekli tvrdnju, gospodine Mej, da je Lazarević bio saradnik KOS-a. Tačno je samo to da je on to tvrdio, a inače iz kasnijeg svedočenja stvarnog oficira Službe bezbednosti, inače Muslimana koji je ovde svedočio, mogli ste saznati da u vreme kada je Lazarević tvrdio da je saradnik KOS-a, KOS nije ni postojao. Postojala je Služba bezbednosti u vojsci.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, da, to je bio KOG, Kontraobaveštajna grupa. O tome možemo da raspravljamo u doglednom trenutku, ali nemojte da sada na to gubimo vreme sa ovim svedokom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi kažete o Lazareviću: "Sećam se da sam dan ili dva", to citiram vas, to je ovde gde je maločas amikus intervenisao gde se to nalazi: "Sećam se da sam dan ili dva nakon što je objavio svoje penzionisanje, otišao u Nikovićev ured u Bihaću da mu dostavim poruku od Kordunske komande koju mi je predao Lazarević ili njegovi saradnici. U poruci je bilo upozorenje da će biti uhapšen, ako nogom stupi na Kordun. Osećam sam se obaveznim da mu tu poruku dostavim, jer sam bio uveren da to nije bila jalova pretnja. Bio je zahvalan na upozorenju." Moje pitanje glasi, znači li to da je, pored toga što je hapsio vašeg prevodioca, Lazarević pretio i hapšenjem jednog generala JNA? Da li je to bilo tako, gospodine Kiruđa?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ispravka, gospodine Miloševiću, on nije preneo svoju ideju da će general Špiro Niković koji je penzionisan dan ili

dva pre toga, da će biti uhapšen ako kroči na teritoriju Korduna. On je bio oficir za vezu i koliko sam ja shvatio, on je meni preneo zvaničnu izjavu, dakle nešto od svojih nadređenih. On nije rekao: "Ja ću ga uhapsiti".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi govorite o tome kada ste ga prvi put sreli, "tada sam već", to citiram vas: "Tada sam već stekao utisak da je on tip čoveka koji bi mogao da bude dobar plaćenik". Je li tako?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, gospodine Kiruđa, to je na strani 13, prvi pasus engleske verzije koju vi imate, vaše izjave. 13 stranica, prvi pasus, u sredini.

SVEDOK KIRUĐA: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li to takođe može da znači, sobzirom da ste stekli utisak da bi mogao da bude dobar plaćenik, da je Lazarević lažući i vas, a i lokalne srpske vlasti i praveći ove svakojake intrige, ustvari bio u funkciji nečijeg trećeg interesa, a ne ni lokalnih vlasti na srpskoj strani ni UNPROFOR-a? Da li tu pretpostavku odbacujete ili ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moja formulacija na engleskom je bila: "On je bio materijal od kojeg bi se mogao napraviti plaćenik". Ja nisam hteo da kažem da je on bio plaćenik već da je on pokazivao sve kvalitete, sve karakteristike nekoga ko bi uradio stvari za nekog drugog ko ga angažuje. Dakle, to je ono šta sam mislio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da li sam u pravu ako iz ovoga šta ste vi ovdje navodili, neću sada da citiram sve, jer ste veoma mnogo posvetili Lazareviću, pošto kažete: "Nakon nekog vremena sam od naših prevodioca saznao da on prevodi drukčije od onoga šta bi rekli sagovornici koje je on tobože prevodio", i tako dalje i niz drugih stvari, imam tu čitave dve strane iz vaše izjave o Lazareviću. Moje pitanje glasi, da li sam u pravu ako iz onoga šta ste vi naveli i ovoga šta sam citirao i ovoga šta sami znate da piše u vašoj izjavi, zaključim da je taj čovek neko ko, sobzirom da bi bio dobar plaćenik, nema stabilnih ideja i ciljeva, da je podjarivač, podmićivač koji se hladno predstavlja da je sklon prevarama, šta je i prema vama činio kroz netačno prevođenje? Da li se može zaključiti da je Lazarević čovek niskih moralnih kvaliteta kome se ne može verovati? Sasvim konkretno pitanje.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je jako duga izjava, ima mnogo delova u njoj. Pre nego što vam odgovorim, pogledajte datum ovog svedočenja, to je 29. septembar 1999. godine. To je, ako sam dobro shvatio pominjanje svedočenja gospodina Lazarevića, to je bilo mnogo pre nego što je došlo do njegovog svedočenja. Prema tome, ono šta sam ja rekao tada, to je ono šta sam ja tada direktno znao, bez ikakvog pomišljanja na ono šta vi sada pominjete, pozivajući se na Lazarevićevo svedočenje. A što se tiče zaključaka koje želite da ja dam, vi sve to možete i sami da zaključite, ukoliko želite. Ono šta sam ja ovde hteo da kažem je da, u stvari da konstatujem činjenicu da sam ja njega ocenio kao destabilizirajući faktor u sektoru, kao faktor koji je navodio na pogrešan trag u sektoru. I on je bio neko ko je bio u stanju da uradi nešto za nekog drugog, da uradi bilo šta po tuđem nalogu i to je ono šta sam mislio kada sam rekao da je on materijal za plaćenika. Ja nisam znao za koga je on te stvari radio, ja sam samo rekao da on pokazuje znake i ponaša se tako, pa sam ga ja tako i tretirao, na taj način.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, ja sam vas pitao da li se može zaključiti da je Lazarević čovek niskih moralnih kvaliteta kome se ne može verovati. Iz onoga šta ste vi ...

SUDIJA MEJ: Ne, nije na ovom svedoku da to kaže. On je dao svoje svedočenje o svom mišljenju o Lazareviću i dotle može da se ide. A da li ćemo mi da prihvatamo ili ne prihvatamo ono šta svedok kaže u vezi onoga šta je Lazarević rekao, to je na nama. O tome ćemo mi da odlučujemo i vi možete o tome, zbog toga da nam se obratite, ali ne možete kod ovog svedoka, u njegovom svedočenju da idete dalje na ovu temu, više od onoga šta je već rečeno. On nam je rekao šta se desilo, saopštio nam je svoje mišljenje i nema svrhe da se to pitanje ponovo i dalje ponavlja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, gospodine Mej, gospodin Kiruđa je tome, odnosno njemu posvetio priličan deo svoje izjave. Ja mislim da nema ni jednog pojedinca kome je toliko posvetio u svojoj izjavi koliko Lazareviću, pa zato smatram da možemo da čujemo njegovo mišljenje, može on sad da ga promeni posle njegovog svedočenja, ali da li se može zaključiti ...

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Miloševiću, on je koliko god je mogao već izneo svoje mišljenje, a njegovo mišljenje je zasnovano na njegovom iskustvu u vezi onoga šta je gospodin Lazarević radio i govorio dok su bili zajedno u "sek-

toru Sever". On je odgovorio na vaše pitanje o karakteru Lazarevića. Rekao je da je on smatrao da je on destabilizirajući i obmanjujući faktor, osoba koja je navodila na pogrešan trag i koja je bila u stanju da radi kako mu bilo ko naredi. Ali čija su to naređenja i nalozi bili, on to ne zna, to će biti na nama da odlučimo. Molim vas da nastavimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, onda se nećemo baviti ovim vašim svedokom. Vi govorite da su krajiški Srbi opravdavali zadržavanje dela naoružanih snaga u suprotnosti sa Vensovim planom i u suprotnosti sa voljom zvaničnog Beograda. Vi kažete da su domaći Srbi opravdavali održavanje tih naoružanih snaga navodnom nesposobnošću UNPROFOR-a da odbrani granice RSK od provale hrvatske vojske na severu i muslimanskih naoružanih jedinica duž granice sa Bosnom i Hercegovinom. Slično objašnjenje ste, kako ste naveli, dobili i od predsednika skupštine Paspalja na sastanku 13. maja 1992. godine, gde kažete da je Paspalj rekao: "Da se RSK ne može u potpunosti demilitarizovati jer Ujedinjene nacije nisu dovoljno spremne da brane stanovništvo od napada". Rekao je da će "zaštita domaćeg stanovništva moći da se zajamči samo ako UNPROFOR dovede još više vojske". Da li su... Moje pitanje glasi, da li su ove primedbe krajiških Srba bile tačne? Da li stvarno UNPROFOR nije bio u stanju da ih zaštiti?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Vaše pitanje sadrži parafraziranje dobrog dela mog svedočenja i vi uglavnom parafrazirate tačno, ali se nešto malo ipak razlikuje od same izjave. Međutim, uopšteno govoreći, osnovno pitanje je da li su ove primedbe krajiških Srba ukupno tačne, mislim da je to ustvari suština vašeg pitanja. Moj odgovor na to je da se pogleda na drugim mestima u svedočenju gde se kaže da Srbi nisu sproveli Vensov plan i da su deo plana, neke nedostatke plana iskoristili da ga pobiju, odnosno prekrše. Vi ste u pravu kad kažete da UN snage na terenu nisu bile tako koncipirane da vrše tu zaštitu koju ste spomenuli. Te snage su bile koncipirane tako da omoguće da Vensov plan funkcioniše uz lokalnu kontrolu i da se održava mir dok se na drugim mestima tražilo rešenje, u kontekstu Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Tako da se vaše dugačko pitanje ne može sažeti na odgovor "da" ili "ne" u vezi toga da li su Srbi bili sasvim u pravu kada su to rekli. Mora da se razloži na delove i da se onda na svaki taj deo da odgovor. A ako se to uradi, onda se u stvari vraćate na moje svedočenje pasus po pasus, a onda je to sve tu i to je očigledno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. U vašem iskazu, da budemo precizniji, pomenuli ste neke od napada hrvatskih snaga na neke zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija, Maslenički most, Medački džep i tako dalje. Da li možete da se setite svih većih akcija hrvatskih snaga protiv stanovništva tamo i protiv Krajine, odnosno zone pod zaštitom UN?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću, mogu uopšteno da se setim zato što su to bili glavni događaji koji su se dogodili u tom sektoru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da snage UN-a prilikom tih napada nisu zaštitile krajiške Srbe koji su na kraju ustvari etnički počišćeni sa tog prostora? Da li to znači da su njihove zebnje, da su njihova strahovanja bila tačna, a i njihove primedbe u vezi sa tim da ne možete da ih zaštitite, da su bile tačne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja ponovo u ovom svom svedočenju ukazujem na jednu sekvencu događaja i kontra događaja. U određenim trenucima obe strane, i Srbi i Hrvati su nas doveli u beznadežnu situaciju oko toga ko je šta počeo i šta je bio uzrok, a šta je bila reakcija. Tako da, ako mislite na te velike događaje, moj odgovor je da. Ja sam svedočio da su, na primer, u januaru ili negde u to vreme Hrvati preduzeli akciju na Masleničkom mostu, da su ga napali, ali Hrvati su nam rekli da su taj most Srbi ustvari držali iz neke prethodne situacije, da su ga oni prethodno bili osvojili u nekom prethodnom napadu. Tako da svaki od tih događaja u stvari ima kontrapunkt kada se radi o nečijem drugom gledištu. A sada da se vratimo na suštinu vašeg pitanja. Vi tvrdite da su Ujedinjene nacije propustile da izvrše zaštitu. Ponovo se vraćam na istu tačku, priroda misije UN je za sve, uključujući i Srbe, bila da se demobilišu, da se povuku, i da zatim dozvole da Ujedinjene nacije posmatraju kako civilna policija održava red i mir sve dok se ne pronađe političko rešenje. Mi znamo da se to nije desilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ima ovde drugo jedno pitanje, gospodine Kiruđa. Pošto vi kažete da su jedni mislili jedno ili govorili jedno, a drugi su mislili ili govorili drugo, da li je sporno da su ti napadi hrvatskih snaga bili na zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je tačno. Napad na "sektor Zapad" koji je spomenut je bio, ustvari taj sektor je bio pod zaštitom UN-a, a napad se zapravo završio okupacijom svih tih sektora. Da, vi ste u pravu, to je napad koje su preduzele hrvatske vlasti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, da se vratimo na vaše jučeran-je svedočenje, doduše nešto od toga ima i u vašoj pisanoj izjavi. Da li je tačno, pošto ste pomenuli, da su Srbi izvršili Vensov plan i stavili, u skladu sa Vensovim planom, sve teško naoružanje pod, kako ste rekli, dupli ključ, znači pod kontrolu njihovu i UN-a, zajedničku? Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, moje svedočenje je bilo da se to dogodilo jednog određenog trenutka, a onda kasnije je to oružje uzeto iz poseda Ujedinjenih nacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada da vidimo razloge za to, gospodine Kiruđa. Oružje je, dakle, stavljeno pod kontrolu, plan izvršen, a oružje je uzeto posle ovih napada, kada su konstatovali da vi ne možete da ih zaštitite i da moraju da se zaštite sami. Je li to tako ili nije tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Sam zaključak i sled događaja je tačan. Ali zaključak da, kada su utvrdili da UN ne može da ih zaštiti, u smislu da ne može da zaštiti Srbe, to nije tačno, jer kao što sam već rekao, Srbi su imali obavezu da ne militarizuju situaciju. Ako pogledate same dokaze, oni su otišli i uzeli sve to oružje čim je došlo do akcije čak tamo kod Maslenice, a ako pogledate gde je Maslenica, Maslenica je tamo dole od "sektora Sever". Srbi su otišli u "sektor Sever" i uzeli sve oružje, iako je to bilo daleko od mesta gde je došlo do akcije. Možda ste delimično u pravu da su se plašili da će se nešto desiti, to priznajem. Ali uz prisustvo Ujedinjenih nacija, očekivalo bi se da, kao što je bio slučaj kod bilo kog drugog incidenta, da mi onda uđemo u pregovore i da dođe do povlačenja. Mi smo pokazali svedočenje posle svedočenja gde su sami Srbi upadali daleko u Bosnu i Hercegovinu, kao u Bosansku Vojnu. Bosanska armija nije obavila invaziju tog sektora. Mi smo radili dok ne bi imali rešenje i onda bi se Srbi povukli. Nije postojao razlog zašto to nije moglo da se uradi posle samog napada na Maslenicu, ali UN nije dobio priliku za tako nešto.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, to je pretpostavka, gospodine Kiruđa, ali da sada pogledamo činjenice. Vi ste sami rekli da su stavili pod kontrolu, da je oružje stavljeno pod dupli ključ i da su ga uzeli tek januara 1993. godine, kao rezultat akcije hrvatskih snaga. Je li tako ili nije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači zona pod zaštitom Ujedinjenih nacija, oni predali oružje, oružje pod duplim ključem, hrvatske snage ih

napale, oni otvorili te magacine i uzeli oružje da bi mogli da se odbrane. Da li smatrate to logičnom stvari, odnosno logičnim ponašanjem ljudi koji su ugroženi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Zapravo ne, gospodine Miloševiću, jer kao što sam rekao, akcija koja je bila razlog zašto se upalo na mesto gde je UN imao kontrolu nad tim oružjem se dogodila daleko odatle, u Maslenici. Da, priznajem da, iako to možda jeste dovelo do nekog straha za budućnost, to ipak nije bio razlog da se odmah ode i uzme to oružje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi onda govorite, a da li je to bio razlog ili nije, to je stvar procene u datoj situaciji. Oni su bili ugroženi, to niste osporili. Molim vas, vi kažete dalje da je aprila 1992. godine u Bosni i Hercegovini bilo mirno, a da je u maju 1992. godine već bilo problema. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato kako su počeli prvi sukobi u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Prvi u kom smislu, gospodine Miloševiću? O kom vremenskom periodu sada govorite?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govorim o početku 1992. godine, govorim o tome da je bio Kutiljerov plan, da pre Kutiljerovog plana nije bilo nikakvih sukoba, nije bilo krvoprolića, sve su tri nacionalne zajednice verovala da će doći do jednog sasvim mirnog političkog rešenja. I vi tvrdite da je u Bosni i Hercegovini bilo mirno.

SUDIJA MEJ: Mi smo već govorili o Kutiljerovom planu. Svedok nije bio u stanju da odgovori na pitanja u vezi toga. Mislim da nema nikakve svrhe da se ponovo vraćamo na te prethodne teme. Ukoliko želite da postavljate pitanja o zaštićenim zonama, naravno da možete to da učinite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato, gospodine Kiruđa, da su hrvatske formacije sa teritorije Hrvatske upale marta 1992. godine? Ja ću vam dati tačan datum, nemam ovde sad taj podatak, ali mogu i njega da vam dam, možda ćete se i vi setiti. Da li znate da su te formacije upale na teritoriju Bosne i Hercegovine, u područje opštine Bosanski Brod i da su tada pobile jedan veliki broj srpskih porodica u selu Sijekovac i da je to prvi oružani

čin nasilja i zločina na teritoriji Bosne i Hercegovine, počinjen upravo tada od snaga koje su prošle reku i došle iz Republike Hrvatske? Da li se sećate toga?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bilo je mnogo izveštaja koje sam čuo, ali nisam uvek sve čuo, a tada nisam bio u sektoru i pošto same izbeglice nisu prolazile kroz sektor, bojim se gospodine Miloševiću, da nisam upoznat sa pojedinostima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, nije vam ništa poznato o tome kako je došlo do prvih sukoba ...

SUDIJA MEJ: Svedok je rekao da ne zna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da se onda vratimo na samo svedočenje. Vi ovde govorite o vašem razgovoru sa generalom Špirom Nikovićem u Topuskom i o tome da vas je on obavestio da je formirana Savezna Republika Jugoslavija, i da JNA od sada više neće imati nikakvog uticaja u Bosni i da će oficiri i vojnici koji nisu iz Bosne ili Hrvatske ići natrag u Jugoslaviju. Da li se to i ostvarilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Sastanak sa Nikovićem gde smo o tome razgovarali?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Taj sastanak jeste održan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada mi recite je li se to tako i ostvarilo, da se JNA povukla u Saveznu Republiku Jugoslaviju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kao što sam ovde svedočio, general Niković je svom kolegi sa druge strane generalu Bamajiju (Musa Bamayi) dao kompletan raspored kada i kako će se jedinice JNA povući. Njegova komanda je nekoliko nedelja posle toga završena. U tih nekoliko nedelja dok se završila njegova komanda, kontrola delova sektora koji su obuhvatali Kordun, Baniju i Plaški jeste potpala pod kontrolu, odnosno u nadležnost oficira onako kako je on to opisao, onih koji su tamo rođeni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da li to znači da se, po vašoj oceni, prema vama nastupilo otvoreno, da su vam dati tačni podaci? Čak ste naveli da su vas vodili i na komandna mesta, da ste imali prilike da

uđete gde god ste želeli i da su se oni ponašali fer i korektno i ispunili zadatke koje su obećali da će ispuniti. Je li to tako ili nije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno je da je nama bilo dozvoljeno da se bez ikakvih restrikcija sastajemo i gdegod da su održavani sastanci, mi smo tamo išli bez restrikcija. I u pravu ste da je njihovo ponašanje prema nama kao snagama UN-a bilo ispravno i da su nam izlazili u susret u onome šta smo mi pokušavali da uradimo. Sami rezultati, a to je na vama da procenite, jesu onako kako je to opisano i ishod je bio onako kako je opisan. Konkretno, JNA je po imenu nestala, nije postojala, nije bilo imena JNA. Komanda, pošto znate tu oblast, konkretno komanda u Kordunu je ostala pod kontrolom Čede Bulata, a to je bilo stanje koje je postojalo i pre nego što smo mi tamo stigli i stanje koje je ostalo i nakon odlaska JNA, to područje je još uvek bilo pod kontrolom pukovnika Bulata. Banija je ostala pod kontrolom, odnosno nekoliko puta se komanda menjala, pre nego što je konačno došla pod kontrolu pukovnika Tarbuka, počevši sa Rakovićem, Letićem i nekoliko njih koji su bili vrlo kratko u toj komandi. Pretpostavljam ili mi je tako objašnjeno, Raković je na primer bio iz Crne Gore tako da je on takođe otišao. Tako je Banija takođe na kraju završila pod kontrolom pukovnika Tarbuka. Ali pukovnik Tarbuk je bio tamo kada smo mi stigli, kao i JNA. On je zapravo neko ko se pojavljuje u mojim beleškama još u vreme prvog sastanka, kada je stigao general Nambijar. Tako da smo u stvari imali istu vojnu strukturu, istu komandnu strukturu, ali pod imenom Banijska vojska Republike Srpske Krajine i tako dalje. Prema tome, iako je nestala JNA, ostale su iste strukture.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja čekam da prevodioc završi ovo šta ste rekli. Recite mi, molim vas gospodine Kiruđa, šta ste vi iz toga izvukli kao zaključak? Ili da budem precizniji, za vreme nekadašnje Jugoslavije jedina vojska je bila JNA, Jugoslovenska narodna armija, je li tako? To je nešto šta nije sporno. Kada je došlo do građanskog rata, konflikta, nasilne secesije najpre Slovenije pa onda i Hrvatske, pa ovih preranih priznanja i tako dalje, praktično sve vojske koje su stvorene i ona koja je bila u SRJ, i ona koja je bila u Hrvatskoj, i u Hrvatskoj i u Krajini, i u Sloveniji i u Bosni, i u Ljetbegovićevoj i u Republici Srpskoj, sve su one bile na neki način nekadašnji delovi bivše Jugoslovenske narodne armije. Je li to tako ili nije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, jeste. To su bili delovi nekadašnje strukture JNA.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, šta ima čudno u tome da je i deo, onaj deo pripadnika nekadašnje Jugoslovenske narodne armije koji je bio sa tog terena formirao oružane snage Republike Srpske Krajine ili policiju Republike Srpske Krajine kao što su, na primer, oficirski kadar i oružane snage bivše JNA sa područja Hrvatske formirale hrvatske snage ili Izetbegovićeva armija gde su oficiri i vojska koja je bila deo JNA formirali njihove snage, sa tim što su tamo bili još i mudžahedini, teroristi i mnogi drugi čega na ovim drugim stranama nije bilo? Da li je to taj proces bio ili je nešto drugo bilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Iznenaden sam, gospodine Miloševiću, da mi postavljate to pitanje, jer upravo u tome i jeste stvar. Po Vensovom planu je bilo predviđeno da u tom kraju nema nikakvih snaga, i vi znate te detalje. Takođe je bilo traženo da tamo, u UNPA zonama, bude prisutna samo policija. I treće, takođe je traženo, zahtevano da ne postoji Vlada Republike Srpske Krajine, odnosno da ne bude Vlade Republike Srpske Krajine. Vi to znate, to je problem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U tome je stvar. Vi ste konstatovali i sami da je na kraju ostala policija, doduše pojačana. Ali ko god da je bio do januara 1993. godine, do napada, oružje je bilo predato Ujedinjenim nacijama, Vensov plan izvršen i bila je samo policija tada na terenu. Je li tako ili nije, gospodine Kiruđa? Sve to što je bilo na terenu bila je samo policija.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je ono zbog čega sam se ja upravo i trudio da budem jako precizan. Mi nismo očekivali da oni ostanu tamo samo od avgusta do januara 1993. godine. Znači, znate da se po Vensovom planu očekivalo da oni ostanu tamo sve dok se ne pronađe političko rešenje u okviru Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Znači, samo po sebi to je bilo kršenje Vensovog plana, taj čin koji ste vi opisali tako tačno.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, pitam se da li uopšte ima svrhe da se i dalje raspravljate sa svedokom o ovome. On je rekao ono šta zna o tome. Čuli smo ono šta vi tvrdite da se desilo, i nema sumnje da ćemo mi morati da odlučujemo o tome gde je istina. Svedok je dao svoje svedočenje da, što se njega tiče, da se to ponašanje ustvari svodilo na kršenje samog plana. Ono što vi tvrdite je u stvari objašnjenje za to. Moraćemo to da razmotrimo. Ali da će nam u tome pomoći produžena rasprava sa svedokom o tome, ja sumnjam u to. Sada je u stvari vreme kada ćemo morati da prekinemo raspravu. Možda možete da pređete na drugu temu sutra ujutru. Mi smo razmotrili

koliko vremena treba da imate da bi bili jednaki sa Tužilaštvom, i to znači da ćete sutra imati još jedan i po sat pre podne da završite svoje unakrsno ispitivanje, ukoliko vam je to vreme potrebno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, nije mi dovoljan taj jedan i po sat. Ima mnogo dokumenata koje su dostavili vezano za svedočenje gospodina Kiruđe.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi dobro znate da tokom čitavog ovog suđenja imamo nametnuta vremenska ograničenja, da postoji vremensko ograničenje, pa kada organizujete svoje unakrsno ispitivanje, vi to treba da imate u vidu. Zbog toga vam se i saopštava da imate još sat i po vremena, da bi prema tome mogli da organizujete svoje unakrsno ispitivanje. Ali lekcija koju treba da izvučete iz ovoga je da se ne raspravljate sa svedokom i da ne pokušavate da ga pitate o stvarima o kojima on ništa ne zna. Tako bi svoje vreme mnogo korisnije iskoristili. Prekidamo do sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo